

Учора ў Мінск пачалі з'язджацца мастакі, архітэктары ды экалагі з розных гарадоў Беларусі і Бразіліі, бо наперадзе два тыдні фестывалю урбан-арту Vulica Brazil. Ініцыятыва, што пачыналася ў 2014 годзе толькі як спроба стварыць у нашай сталіцы першыя легальныя роспісы на будынках, за гэты час стала асобнай з'явай, аб'яднаўшай шматлікія творчыя сілы дзвюх краін. І ўсё для таго, каб праз мастацтва паказаць людзям, як змяняць да лепшага месца, дзе жывеш.

Першай у Мінск прыляцела 29-гадовая мастачка з Белу-Арызончы Таіна Ліма, вядомая ў арт-асяроддзі як КРЫЮЛА (CRIOLA). Яна ж увогуле яшчэ і першая ў гісторыі фестывалю дзяўчына-хэдлайнерка, якая створыць у Мінску свой вялікі мурал на вуліцы Трасцянецкай. "К" сустрэлася з гасцямі з Бразіліі.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота Ганны ШАРКО

Горад лякуецца фарбамі

ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

— Мне вельмі прыемна быць тут у такой ролі, але спадзяюся, што на наступных фестывалях дзяўчат будзе толькі больш, — кажа Крыюла. — Я ўпершыню ў Беларусі, для мяне ўсё новае і незнаёмае. А сцяну для маёй работы мы канчаткова выбралі толькі два дні таму, таму мне патрэбны нейкі час, каб прыдумаць канцэпцыю. Стырт-арт і графіці я лічу лекамі для любога горада і яго жыхароў. Для мяне гэта форма самавыяўлення. Так я магу сказаць пра важнае ў маім жыцці. Таму я прадстаўлю на сваім мурале тое, у што я веру: гэта будзе працяг маёй творчасці і расповед пра тое, кім я ёсць — афразбразільянкай. Я прыехала самая першая, у мяне ёсць час пагутарыць з усімі вамі, даведацца пра тое, хто вы — беларусы. Мне важна з вамі пазнаёміцца і знайсці тое сапраўднае, што ў вас ёсць, таму што я збіраюся дадаць гэтыя элементы ў мой мурал — каб гэта была работа, якая важная і вам, і мне. Бо яна застанецца тут.

Працяг на стар. 3

Соцыум

"МЯНЕ ПЕРАСЛЕДУЮЦЬ. ШТО РАБІЦЬ?"

"К" запыталася ў псіхолога і адваката, што рабіць публічнаму чалавеку, калі хтосьці абрывае яму тэлефон і дасылае пагрозы.

Ст. 4

Рэдакцыя плюс...

КРЫНІЦЫ І ЗОРКІ ІВАНА МІСКО

"К" завітала ў майстэрню да народнага мастака Беларусі, скульптара Івана Міско і пагутарыла з ім пра роспісы на будынках, бронзавыя штыкі ды іншае.

Ст. 6 — 7

Беларусы свету

"МЫ ПРЫЗВЫЧАЛІСЯ ЖЫЦЬ САМАСТОЙНА"

Чаму беларускі рух у Іркуцку сёння можна лічыць сапраўдным феноменам, "К" даведалася ад заснавальніка Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага, які разам з гуртам "Крывічы" завітаў днямі ў Мінск.

Ст. 15

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

“Не сумняюся, што наша культура вас уразіць”

На наступным тыдні, 31 ліпеня, адбудзецца першы афіцыйны візіт Прэзідэнта Рэспублікі Узбекістан Шаўката Мірзіева ў Рэспубліку Беларусь, а таксама Першы беларуска-узбекіскі форум рэгіёнаў (29 — 30 ліпеня). Да гэтых падзей прымеркаваны шэраг мерапрыемстваў. Пра іх на брыфінгу 24 ліпеня ў Прэс-цэнтры Дома прэсы расставіў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Узбекістан у Рэспубліцы Беларусь Насірджан Юсупаў.

А святлячы праграму афіцыйнага візіту прэзідэнта і прымеркаваны да гэтага падзеі, удзельнікі брыфінгу таксама пракаментавалі магчымасці культурнага ўзаемадзеяння дзвюх краін і запланаваныя Дні культуры Узбекістана ў Беларусі, што распачнуцца 30 ліпеня ў Белдзяржфілармоніі.

— Прыязджае салідная дэлегацыя работнікаў культуры і мастацтва Узбекістана, — паведамаў Насірджан Юсупаў. — У прыватнасці, вядомы ансамбль “Яла”. У фэе філармоніі будзе арганізавана выстава работ нашых мастакоў, народных умельцаў. Я вельмі рады, што Дні культуры Узбекістана адбудуцца менавіта ў гэты час. Мы даўно іх чакалі і доўга рыхтаваліся. Я хачу, каб нашы беларускія сябры, пабываўшы на гэтым мерапрыемстве, успомнілі ці адкрылі для сябе ўзбекскую культуру і мастацтва, каб у гэтай сфера была добрае ўражанне аб Узбекістане. Наша краіна мае вельмі старажытную культуру. На жаль, у апошнія гады ўсё гэта крыху забылася, і нам трэба ўсё гэта аднавіць. Я ведаю, што беларусы — народ, які з вялікай павагай ставіцца не толькі да сваёй культуры, але і да культуры іншых краін. І я не сумняюся, што наша культура, якой мы яе прадставім у Беларусі, вас таксама ўразіць.

Напярэдні, 29 ліпеня, таксама адбудзецца цырымонія адкрыцця помніка знакамітаму дзяржаўнаму дзеячу, асветніку, паэту Алішэру Навоі.

— Гэта будзе першы помнік значнага дзяржаўнага дзеяча Узбекістана ў Беларусі, — адзначыў Насірджан Юсупаў. — І мы вельмі радыя, што гэта адбудзецца ў час афіцыйнага візіту Прэзідэнта Узбекістана і што ініцыятарам стварэння гэтага помніка выступіла Беларусь.

Яшчэ адно значнае мерапрыемства ў рамках візіту Шаўката Мірзіева — выстава “Зроблена ва Узбекістане”, што пройдзе з 29 ліпеня па 2 жніўня ў памяшканні Нацыянальнага выставачнага цэнтру “БелЭкспа” на праспекце Незалежнасці. Больш за 80 таваравытворцаў прадставяць тавары з Узбекістана — ад рамесных вырабаў да тэхнікі аўтамабілебудавання.

Валяціна КРАСОЎСКАЯ
Фота Надзеі БАРОДЗІЧ

На здымку:

Намеснік міністра эканомікі і прамысловасці Рэспублікі Узбекістан Сахіб Саіфназараў і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Узбекістан у Рэспубліцы Беларусь Насірджан Юсупаў.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНІНЕВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІЯ ДАСГУ КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУЦНІЦВІЧ, Яўген РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМІЛЬЯКОВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Настася ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ; **фотакарэспандэнты** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОБАВ; **карэктар** — Тацішча ПАШУНКА. Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выдавецкага ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыватная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, **папяртныя звесткі** (наведвальнік, студэнт, дата выдання, кім і калі выданыя папярты, асабісты нумар), **асноўнае месца працы, зваротны адрас**. Аўтарскія рупіцы не рэдагуюцца і не вяртаюцца. Межаважны аўтары могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2019. Наклад 3566. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 26.07.2019 у 19.00. Замова 2314.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
ЛП № 02330/06 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Цырккі свету зноў у Беларусі

З 19 па 22 верасня ў беларускай сталіцы пройдзе Другі мінскі міжнародны фестываль цыркавага мастацтва, у якім прымуць удзел каля ста артыстаў з такіх краін, як Аўстралія, Бразілія, Ізраіль, Казахстан, Кітай, Малдова, Расія, Румынія, Паўночная Карэя, Таджыкістан, Туркменістан, Украіна, Германія, Чылі, Эфіопія (пададзена ж было больш за трыста заявак з усяго свету). Убачыць публіка, вядома ж, і беларускіх майстроў манежа.

Алег КЛІМАЎ

Усяго ў дзвюх праграмах прадэманструюць 26 нумароў. Пастаноўку фестывалю ажыццяўляюць мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага цырка Вітаўтас Грыгалюнас і галоўны рэжысёр Ала Нікалаева-Аліева. Пераможца форуму па заканчэнні гала-прад-

стаўлення атрымае Гран-пры, таксама будуць разыграны па два першых, другіх і трэціх месцы, сярод іншых узнагарод — “Прыз глядацкіх сімпатый”, “Прыз дзіцячага журы” і “Прыз грамадскага журы”. Па выніках агляду будуць адабраныя 15 лепшых нумароў для новай праграмы Белдзяржцырка “Брава”, якую глядачы убачаць з 27 верасня па 8 снежня.

Прафесійнае журы фестывалю ўзначаліць віцэ-прэзідэнт Міжнароднага фестывалю цыркавага мастацтва ў Монтэ-Карла Урс Пілс, нашу краіну прадставіць дырэктар Беларускага дзяржаўнага цырка Уладзімір Шабан. Нагадаем, што Першы мінскі міжнародны фестываль цыркавага мастацтва адбыўся ў 2017-м годзе, а яго Гран-пры атрымаў калектыў Белдзяржцырка — за правядзенне гэтага форуму. Трэці фестываль праводзіцца раз у два гады, пройдзе ў Мінску ў 2021-м годзе.

У галоўнай ролі — аркестр

Сёння ў сваёй Камінай зале Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы распачынае новы праект “Музычныя вечары ў Купалаўскім”, прымеркаваны да 100-га тэатральнага сезона і 100-годдзя з моманту заснавання.

Аркестр тэатра пад кіраўніцтвам кампазітара Уладзіміра Кур’яна выканае для глядачоў адмысловую праграму — прагучыць аўтарская музыка да старых і новых купалаўскіх спектакляў: “Гаральд і Мод”, “Тут і там”, “Паўлінка”, “Ідылія”, “Ажніцца — не журыцца”, “Местачковае кабарэ” ды іншых. Такія музычныя вечары будуць праводзіцца ў тэатры на пастаяннай аснове, пачынаючы з верасня, цягам усяго юбілейнага сезона.

У канцэрце 27 ліпеня бяруць удзел: актрыса Кацярына Алеянікава (вакал), Генадзь Вішнякоў (скрыпка), Жанна Карпенка (раяль), Андрэй Сенажэнскі (скрыпка), Леанід Клунны (пан-

флейта, мандаліна), Уладзімір Кур’ян (баян), Андрэй Сапоненка (ударныя), Юрый Хілавец (гітара, лютня), Уладзіслаў Сенажэнскі (кантрабас).

Фота kupalauski.by

Што відаць з “Белай Вежы”?

На гэтым тыдні абвясціў сваю праграму XXIV Міжнародны тэатральны фестываль “Белая Вежа”. З 8 па 15 верасня глядачоў чакаюць спектаклі ад 28 тэатральных калектываў з 13 краін. У Брэсце загучаць пастаноўкі на дзевяці мовах свету.

Настася ПАНКРАТАВА

Сёлетні тэатральны форум супадае са святкаваннем 1000-годдзя Брэста. З гэтай нагоды арганізатары вырашылі запрасіць у тым ліку калектывы з гарадоў-пабрацімаў: Тэатр драмы і лялек Івана Радоева з алгарскага Плевена, Цюменскі драматычны тэатр з Расіі, Адзескі рускі драматычны тэатр і Вальнскі

музычна-драматычны тэатр імя Тараса Шаўчэнкі з Украіны, Люблінскі культурны цэнтр з Польшчы, Батумскі драматычны тэатр імя Чаўчавадзэ.

Фестываль традыцыйна збірае праграму з паставак розных жанраў. Вулічныя спектаклі пакажуць кракаўскі калектыў “Сцэна Калейдаскоп” і добра вядомы заўсёдным “Белай вежы” Львоўскі акадэмічны тэатр “Воскресіння”. Балет “Стварэнне свету” прывязе Дзяржаўны маскоўскі акадэмічны тэатр класічнага балета Наталлі Касаткін і Уладзіміра Васільева. Пластычную пастаноўку “Свяшчэнная жанчына” падрыхтаваў “Этна Балет Парыж”.

Лялечнікі будуць прадстаўлены знаёмымі па Нацыянальнай тэатральнай прэміі спектаклямі з Магілёва — “Самы малы самалёт на свеце”, і Брэста — “Новая зямля”. У гэтым жа блоку глядачоў параду-

юць яркавай пастаноўкай Ерэванскага дзяржаўнага тэатра лялек імя Аванэса Туманяна “Мая сям’я ў маім чамадане”.

Гаспадар тэатральнага свята — Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы — паставіць у фестывальную афішу сваю нядарна прэм’еру “Сярожа вельмі тупы”. Беларусь таксама прадставіць Нацыянальны драматычны тэатр імя Якуба Коласа — спектаклем “Сымон-музыка”, Магілёўскі драматычны тэатр — “Жоўтым пясочкам”, сталічны Тэатр-майстэрня “Студзійэзы” — “Віем”.

Увагу публікі, напэўна, прыцягне пазытны монаспектакль кіраўніка маскоўскага тэатра “Сатырыкон” Канстанціна Райкіна: народны артыст Расіі будзе чытаць вершы Воіслава Мандэльштама, Давіда Самойлава і іншых класікаў.

Горад лякуецца фарбамі

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 1.)

Упершыню фестываль Vulica Brazil адбыўся ў 2014 годзе. За гэты час у Мінску з'явілася 38 арт-аб'ектаў: муралы на будынках, трамваях, вагонах метро і мастах, скульптуры і архітэктурныя канструкцыі, а вуліца Кастрычніцкая стала адным з самых вядомых і прывабных для мінчукоў і турыстаў месцаў у горадзе. Летась арганізатары вытрымалі паўзу і не праводзілі фестываль, каб пераасэнсаваць ужо зробленае, і акрэсліць кірункі, у якіх варта развівацца далей.

— Калі мы толькі пачыналі, у Мінску не было ніводнай вялікай работы стрыт-арт мастакоў, — адзначае куратар і прадзюсар фестывалю Vulica Brazil Міла Котка. — Я кажу менавіта пра той від вулічнага мастацтва, які ўзнік не так даўно і захапіў сваёй прыгажосцю і хуткасцю выканання твораў увесь свет. Таму было нялёгка, але цікава пераконваць пяць гадоў таму ўсіх, што атрымаецца файна. Для пачатку мы выбралі вуліцу Кастрычніцкую як стратэгічнае месца, каб паглядзець, што адбудзецца, калі максімальна сканцэнтраваны там творчыя сілы. Канечне, марылі пра тое, што нешта з гэтай вуліцай

Criola, Захар Кудзін, Караліна Палякова, Doctor Oy і Marat RGB прэзентуюць свае мастацкія работы.

можа адбыцца ў будучыні, але тады нам казалі: “Маляваць на Кастрычніцкай? Дзе гэта?” Зараз жа гэта назва вуліцы — ужо слова-метафара.

Пасля перапынку ў два гады, можам дакладна сказаць, што мы вызначыліся з трыма асноўнымі кірункамі, якія падтрымліваем на фестывалі: публічнае мастацтва, урбаністыка і архітэктура, экалогія і ўстойлівае развіццё. Мы ўбачылі, што як толькі мас-

тацтва з'яўляецца ў прастору горада, яно на яго ўплывае і змяняе, прыцягвае да сябе людзей. А калі мы ведаем, што прыйдуць людзі, трэба загалзі палумаць, што яны будуць там рабіць, дзе змогуць прысесці і гэтак далей. Дзякуючы творам, горад ажывае ва ўсіх сэнсах.

Адпаведна з трыма асноўнымі тэмамі і складалася праграма фестывалю: да 10 жніўня на вуліцах Мінска з'явіцца 11 муралаў і арт-аб'ектаў, асобная група пад кіраўніцтвам бразільскага архітэктара Лаўрэнса Жыменеса будзе

займацца добраўпарадкаваннем вуліцы Кастрычніцкай, экалагі ж падбаюць пра яе азелененне.

Сёлета, акрамя Крэолы, Бразілію прадстаўляюць даўнія сябры фестывалю знакамiтыя браты-блізняты Os Gemeos з Сан-Паўлу (інтэрв'ю з імі чытайце ў № 20 “К”), якія намалююць яшчэ аднаго “Жоўтага гіганта” (адзін ужо ёсць на вуліцы Энгельса), а таксама Нурег з Белу-Арызончы і Bruno Big з Рыа-дэ-Жанэйра — яны прыедуць упершыню. Ад беларускага боку больш дзясятка мастакоў (Захар Кудзін, Андрэй Бусел, Vazinato, Караліна Палякова і іншыя) будуць не толькі распісваць будынкі, але рабіць яшчэ інсталіцы ды фотакалажы для размяшчэння на білбордах па горадзе. Ужо з панядзелка 29 ліпеня яны пачнуць працаваць над сваімі творами.

1 жніўня ў 19.00 на вуліцы Кастрычніцкай адбудзецца адкрытая сустрэча з усімі ўдзельнікамі, дзе можна пазнаёміцца з імі бліжэй. Там жа 10 жніўня і завершыцца Vulica Brazil — традыцыйна вялікім святочным карнавалам пад адкрытым небам: танцы, кірмашы, тэатральныя імпрэзы, кінапаказы і канцэрты будуць праходзіць з 12.00 да 24.00.

Справа — куратар і прадзюсар фестывалю Vulica Brazil Міла Котка.

Квартал з лялькамі і думкамі

Праект “Лялечны квартал” даўно набыў на “Славянскім базары ў Віцебску” трывалую папулярнасць. Па-першае, лялькі ва ўмельных руках папраўдзе могуць усё. Па-другое, у атмасферы ўсенароднага гуляння і неабсяжных прасторавых маштабаў, дзе ты паўсюль, нават ва ўтульнай кавярні, пачуваеш сябе ў эпіцэнтры падзей, Беларускае тэатр “Лялька” прапануе папраўдзе камернае асяроддзе. Якой жа атрымалася сёлетняя праграма?

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота прадстаўлены
Беларускім тэатрам
“Лялька”

Ужо адна нааўнасць “Сёстраў Грай” тэатра “Батлейка” з Маладзечна — паказальнік сур'ёзнага стаўлення да праекта яго арганізатараў. У той час, як на драматычнай сцэне публіка, здарэцца, ігнаруе спектаклі,

што патрабуюць хаця б мінімальнай мысленай дзейнасці гледача, у тэатры лялек такія пастаноўкі праходзяць пры неверагодных аншлагах. На загадных вышэй міфах Старадаўняй Грэцыі, адмыслова ўвасобленых рожжсёрам Яўгенам Карнягам, не тое што яблыка — гаршчыне не было дзе ўпасці.

Гэты спектакль ішоў у дзень урачыстага адкрыцця фестывалю мастацтваў і тым самым адразу задаў надзвычай высокую планку ўсяму праекту. Напярэдадні ж гаспадары двойчы паказвалі свой несыяротны хіт — “Брэменскіх музыкаў”, стварыўшы святочную атмасферу. Цудоўная драматургія!

Вядома, астатнія спектаклі былі рознымі — у тым ліку, паводле сваіх мастацкіх якасцей. Але халтура тут ніколі не праходзіць, бо кіраўнік тэатра і “Лялечнага квартала” Віктар Клімчук вядзе прызірлівы адбор.

Асабліваасо “Ночы перад Раством” тэатра “Карабаска” з Пярмі было спалучэнне планшэтных лялек з тантамарэскамі і цэнявым тэатрам. Ды ўсё ж далалезня да аповеду цэнявыя выявы Пускіна і Гогаля ніяк не ўплывалі на відовішча,

“Была ў зайчыка хацінка” (Кіеўскі муніцыпальны акадэмічны тэатр лялек на левым беразе Дняпра)

стаўшы для яго ўсяго “рамачкай”-акантоўкай.

“Дзюймовачка” тэатра “Вандруўны сабакча” з Санкт-Пецярбурга шматбацальна названа “філасофскай прытчай”. Мінімалізм, шэра-карычневая палітра, арыгінальнасць, ледзь пазнавальныя абліччы персанажаў салзейнічалі стылёвай выпрыманасці. Але дзешым многае было незразумела: бацькі былі вымушаны ўвесь час тлумачыць ім, хто гэта і

што адбываецца. Дарослых жа не зацікавіла сама казка, якая аказалася простым, хай і практычна бясплодным пераказам вядомай гісторыі.

Большага чакалася і ад “Дзіцячага альбома” Чайкоўскага з расійскага Іванава. Заяўлены як музычны спектакль, ён больш цягнуў да клаунады. Пад “Неапаітанскую песеньку”, вядомую па балете “Лебядзінае возера”, выраблялі спагелі. Пад “Салодкую мару” расставілі

хаткі. Пад п'есу “Мужык на гармоніку грае” перакідваліся бліншамі. Пад “Старадаўнюю французскую песеньку” малявалі на шкле.

Затое добра абыраны музычныя фрагменты ўпрыгожвалі іншыя дзіцячыя спектаклі. Цілкам трапцыйнай і з самымі простымі планшэтнымі лялькамі была “Зямля казка” з Пензы. Але ж уразіў царкоўны перазвон — драўлянай лыжкай па чыгунку. Гэтак жа, як і

“тры званкі” перад пачаткам прадстаўлення вандруўных артыстаў у спектаклі “Шыш, ці Як мужык з царом пасварыўся” з Рыбніцы: па накрыві ад каструлі, па вілах і бляшчанцы. Дарэчы, паводле тых жа казак Барыса Шаргіна наш Алег Жугжда ў Гродне ставіў “Залачоныя ілбы”, летась прывозіў іх у Мінск на Міжнародны фестываль тэатраў лялек. Вось дзе была фантазія — найперш мастацкі Ларысы Мікінай-Прабадзяк гродзенскія лялькі былі выраблены з металічнага кухоннага посуду — ад таркі да падшыякнікаў.

Гледзячы кіеўскі спектакль “Была ў зайчыка хацінка”, згадаўся маладзечанскі — “Шмацік па закавулачках”, пастаўлены Аляксандрам Янушкевічам паводле той жа казкі. Бо ў нашым і прыдумак было больш, і гумару. Але што крапула ва ўкраінцах, дык гэта імкненне зрабіць лялек з простых побытавых рэчэй: дрэвы — са швабраў, Ваўка — з рукавіцы і шаліку, Мядзведзіца — з запленчана, надзетага спераду, Быка — з дзвюх падушак, якія толькі-толькі адыгралі ролю аблаччонак.

Заканчэнне — на старонцы 8-9.

“Мяне праследуюць! Што рабіць?”

На мінулым тыдні тэатральную супольнасць узрушыў пост актрысы ў сацыяльных сетках. Яна скардзілася, што яе тэрарызуюць нейкі чалавек, піша пагрозы, настойліва абрывае тэлефон і закідае паведамленнямі. За моцнага эмацыянальнага напружання ёй нават давялося звярнуцца да дактароў. Сярод спецыяльных каментарыяў і прапаноў дапамогі сустракаліся і згадкі іншых актрыс пра такі ж жахлівы досвед. У падобную пастку можа трапіць любы публічны чалавек ў незалежнасці ад полу. Аглядалнік “К” звярнулася да псіхолага Веранікі СЯРОГІНАЙ, каб высветліць, што рабіць, калі цябе пераследуюць.

Настасся ПАНКРАТАВА

“ХАЧУ, І УСЁ ТУТ!”

З вопыту сваёй працы Вераніка Сярогіна падзяляе: сітуацыя, калі актрысе дапякае глядач-агрэсар, яны рэдкасць. Творца — асоба публічная. Здаровы чалавек разумее, што той вобраз, у якім выходзіць акцёр, можа не мець нічога агульнага з асобай, якая выходзіць на сцэну. Глядач з праблемнай псіхікай гэтую мяжу паміж прафесійным і асабістым не адчувае.

— Агрэсар не хоча бачыць за прывабным для яго вобразам чалавека, — тлумачыць псіхолаг. — Тут можна правесці аналогію з віртуальнай прасторай: агрэсар цягнецца да прывабнай карцінкі, малюе ў сваіх фантазіях адносіны са створаным на сутнасці ім самім фантамам. У гэтым выпадку мы маем справу з нарцыстычным разладжаннем асобы: чалавек у сваіх думках уносіць актрысу да ўзроўню багіні і імкнецца заваяваць яе, лічыць, што ў такім выпадку ён — адзін з натоўпу — атрымае ўладу над недасягальным. Запускаецца працэс, у якім агрэсар хутчэй за ўсё адчувае сабе ўсемагутным.

Псіхолаг дапускае, што ў такіх пераследвальніцкіх хутчэй за ўсё праблемы з рэальнай камунікацыяй: ім балочна выходзіць у сапраўдны свет, выбудовуюць зносіны з людзьмі, ёсць страх расчаравання ва ўзаемаадносінах. Дабывацца міфічнага вобраза куды прасцей. Вось тут пачынаюцца звонкі, што вымотваюць душу, басконцы пасланні ва ўсіх даступных мэсэнджарах, чаканне ля службовага ўваходу.

— Ён можа прыносіць на кожны спектакль кветкі. Збягаць са сцэны, як толькі бачыш гэтага чалавека, не трэба: любыя рэзкія рухі падліваюць масла ў агонь хваравітай псіхікі. У публічнай прасторы нічога не адбудзецца, таму баяцца няма чаго. Уручыць кветкі — гэта рашэнне канкрэтнага чалавека, таму за прыняты букет акцёр нічога не павінен дарыць чырку. У параю толькі не браць кветкі дамоку, каб не даваць агрэсару повед лічыць, што яны маюць значэнне.

Вераніка Сярогіна падкрэслівае: агрэсар не чуе нічога, акрамя сваіх жаданняў. Ён узаемадзейнічае з вобразам, а актрыса ці акцёр імкнучыся нешта растлумачыць чалавеку. Яі бачыць, імкненне быць пачутым не мае шансаў на поспех.

— На што разлічвае пераследвальнік, дзень з днём эмацыянальна прышчэпаючы абраную ахвяру? На тое, што публічная асоба пабіцца палоскі, таму не будзе выносіць смечце з хаты, — значае псіхолаг. — Ён ўтпоў-

нены: пра яго тэлефанаванні нічога не даведацца. Адчуванне беспакараннасці развязвае яму рукі.

НЕ МАЎЧЫ!

Нашы жанчыны, калі трапляюць пад эмацыянальны ціск, часта думваюць: “Верагодна я нешта не тое зрабіла”, “У гэтай сітуацыі вінавата я”, “Калі прызнаюся, то што людзі скажуць?”. У гэты момант уключаецца махавік, які зацягвае ахвяру ў поле ўздзеяння агрэсара. Чым больш вы трымаеце ў сабе страх, тым мацней падрываецца псіхіка.

— Мы можам гаварыць адно, аднак страх вельмі моцна перадаецца на невярбальным узроўні. Тут як з сабакамі: калі агрэсіўна жывёліна ачула паніку, яна кінецца на цябе. Агрэсар паступае так жа: чым больш трэсецца ахвяра, тым мацней на яе націскаюць, — тлумачыць спадарыня Вераніка.

Таму ў першую чаргу пра пераследванне неабходна распавесці бліжэйшым людзям. У надзейным атачэнні можна папаказаць, пажаліцца, папрасіць дапамогі. Падзяліўшыся перажываннем, чалавек пазбаўляецца часткі псіхічнага напружання. Гэта як мінімум абараняе ад нервовага зрыву, дазваляе выйсці з сітуацыі без трагедыі ў бальніцу. Знаходзячыся ўнутры непрыемнай сітуацыі, не заўсёды ёсць магчымасць цвяроза адначай абстаноўку. А вось разам з тым чалавекам, якому давяраецца, лягчэй сабраць свае думкі і знайсці выйсце.

Рашэнне можа быць розным. Хтосьці схваецца на некалькі дзён на лешчыцы, абескыць ўсе кантакты з навакольным асяроддзем, каб перавесці дух і сабрацца з думкамі. Хтосьці не-

калькі дзён будзе хадзіць з працы і на працу ў суправаджэнні мужа / сяброў / калег, каб пераследвальнік не меў магчымасці падысці на вуліцы. Магчыма, неабходным крокам стане зварот у адпаведнай структуры, міліцыю.

Да ўсяго легалізацыя сітуацыі пазбаўляе агрэсара козыраў. Ён больш не можа шантажыраваць тым, што нешта распавядзе вашым бліжэйшым, бо родзічы ўжо ўсё ведаюць ад вас. Пераследвальнік можа пабаяцца публічнага ганьбавання — і адмовіцца ад сваёй хваравітай мэты.

НАМАЦАЦЬ АСАБІСТЫЯ МЕЖЫ

Дык што рабіць, калі любое ажыўленне мабільніка мільволі выклікае прыступ панікі?

— У дзяцінстве нас усіх вучылі, што не адказваць на зварот няветліва. Аднак не ў гэтай сітуацыі. Зразумейце, чалавек з парушанай псіхікай любое вашае слова інтэрпрэтуе так, як яму выгадна. Ды яшчэ пачне чапляцца да кожнага выразу і яшчэ больш уцягваць вас у эмацыянную прорву. Ніколі канструктыўных размоў з агрэсарам не будзе. Таму вучыцеся адрэзаць перасякаць усялякія стасункі з ім.

Сучасныя тэхналогіі дазваляюць зносіць непажаданы званок у “чорны” спіс тэлефона. Такая функцыя існуе не толькі на сучасных смартфонах, але і на хатніх тэлефонах. Тое ж самае датычыцца перапіскі: ва ўсіх сацсетках можна забаніць непажаданага акаунт, выдаліць чат, паскардзіцца на ўдзельніка групы адміністратарам.

— Чаму я прапаную менавіта выдаліць чат? Па-першае, вы пазбаўля-

ецеся спакусы прачытаць паведамленне. Па-другое, у любым мэсэнджары бачна, прагледжана паведамленне ці не. Аднойчы я прапавала з чалавекам як раз з іншага боку барыкад: мужчына не мог пазбавіцца ад бляга каханя, шукаў яе ва ўсіх магчымых сацсетках. З гэтага прафесійнага вопыту магу дакладна сказаць: пераследвальнік адсорчае стан сваіх паведамленняў.

Каб захаваць свой псіха-эмацыяны стан, не ўступаіце ў перапіску, не апраўдвайцеся. Можна адзін раз пастараваць вярнуць чалавека ў рэальнасць. Аднак адрэзаць выставіць межы: “Пасля гэтага паведамлення я спыняю размову”, “Калі вы ізноў мне пазатэлефануеце, я звярнуся ў міліцыю”. І абавязкова выконвайце абяцанне.

Калі пераследвальнік не спыняецца, пачынайце фіксаваць яго званкі, зрабіце аўдыязапіс яго пагроз (сённяшняя тэхніка дазваляе здзейсніць гэта простым націскам адпаведнай кнопкі на смартфон), зрабуйце скрыншоты паведамленняў. Пры звароце ў міліцыю вы зможаце далучыцца да сваёй заявы гэтыя доказы пераследвання.

ШАНТАЖ НА ЎЗБРАЕННЕ

Пераследванню падвяргаюцца не толькі жанчыны. Сярод прыхільніц таго ці іншага беларускага акцёра часам узнікае дзятчына, якая пачынае ўстрымаць сцэнічны вобраз за ідэал мужчыны ці бачыць у ім так неабходнага ёй заступніка.

— Безумоўна, эмацыянальна лэдзі скарэстаецца ўсімі спосабамі, каб акцёр на яе адрагавалі. Яна нават можа паспрабаваць шантажыраваць, маўляў, жыць без цябе не магу, таму, калі ты са мной не сустронешся, я накладу на сябе рукі. Як толькі мужчына яе мары на такі ўльтыматум вядзецца, мужчына разумее, што воль гэтым і дзюна маніпуляваць, — распавядае псіхолаг. — Трэба разумець, што за гучнымі словамі хутчэй за ўсё стаіць толькі жаданне дабіцца пастаўленай мэты. Можна ўвогуле не рэагаваць, ці,

калі ўсё ж хвалюецца, пры магчымасці выйсці на яе бальшую ці вучэбную ўстанову, каб тыя звярнулі на словы дзятчыны ўвагу. Гэта будзе сапраўдны клопат дарослага чалавека пра дзіця, якое не зусім разумее, куды яе нясе.

Прамерна этанакіраваная глядачка можа патрабаваць сустрэчы, інакш штосці агіднае распавядзе, напрыклад, жонцы акцёра. Калі артыст не бачыць іншага выйсця, як пастадзіцца на вочную размову, то неабходна адрэзаць вызначыць межы, напрыклад, я буду ў такі час і ў мяне роўна 10 хвілін. Пажадана сустрэчы ладзіць у людных месцах, каб не даваць падставы для абвінавачванняў у дамаганнях, мець апібі на выпадак заяў кішталту “ён хацеў мяне згваліць”.

— Аднак лепшае ў такой сітуацыі — самому расказаць жонцы пра патрабаванні незнаёмкі. Тут адрэзаць паўстае пытанне шчырасці ў сямейнай пары. Чым прарэсцей ўзаемаадносіны, чым менш сакрэтаў, тым менш зачэпаць па шантажыста. Ізноў жа — здымаецца частка эмацыянальнага ціску, бо праблема, якой падзяліўся, перастае пахожа.

У краіне нямала пастановак, дзе мужчынам даводзіцца агляцца. У адным са сталічных тэатраў гуле мужчынскай скалад паводле п’есы ўвесь ў стрыптыз. Запытваюся ў псіхолага, што рабіць акцёру, калі якая-небудзь жанчына прамерна ўключаецца ў дзеянне і прыйдзе пасля спектаклю на службовы ўваход з патрабаваннем “прашу”.

— Навучыцца расстаўляць межы, — тлумачыць яна. — Адцячыць за ўвагу, але растлумачыць, што сцэна — гэта праца. Яна скончана. Далей пачынаюцца межы маёй асабістай тэрыторыі, прашу іх паважайце. Важна свой адказ укласці ў некалькі фраз і адрэзаць пакінуць суб’ектыву. У размовы ўдавацца не трэба, бо доўгія размовы становяцца сігналам для супрацьлеглага боку, што чалавек сам яшчэ вагаецца.

85 працэнтаў зносіні паміж людзьмі адбываецца на невярбальным узроўні. Можна гаварыць каротка, калі ж чалавек выглядае няўтоўна, то агрэсар пойдзе далей.

— Людзі мастацтва выраслі з установаў, што створы неабходна быць мяккім, далікатным. Маўляў, можна ўсё растлумачыць, мы ж інтэлігентныя людзі. Не падняймай паваніці: адстойванне асабістых межаў не пазбаўляе інтэлігентнасці, — прасіць Вераніка Сярогіна. — Бываюць выпадкі, калі проста неабходна жорстка адказаць: “Дзякуй. Аднак канчаткова і беспаваротна “не”.

Да тэмы

Назаяюць — тэлефануюць у міліцыю

Антон ГАШЫНСКІ, адвакат:

— Публічныя людзі прыцягваюць да сабе псіхічна неўраўнаважаных людзей. Распаўсюдзілася такая з’ява, як сталкінг — калі адзін чалавек працягвае непажаданаю назойліваю ўвагу да другога, сочыць за ім, пераследуе.

Калі акцёру пачынаюць тэлефанаваць, дазваляць паведамленні, у першую чаргу яму трэба занесці гэты нумар у “чорны” спіс, блакаваць чат, акаунт непажаданага суразмоўцы ў сацсетках. Калі пльнь званкоў і тэкстаў не заканчваецца, у тэкстас прапачынаецца абразы, то лепш звярнуцца ў бліжэйшыя міліцэйскі пункт з заявай. Да заявы лепш прыклаці скрыншоты паведамленняў, аўдыязапісы тэлефонных пагроз.

Нярэдка сустракаюцца выпадкі, калі прыхільнікі абражаюць публічных асоб, якія не ад-

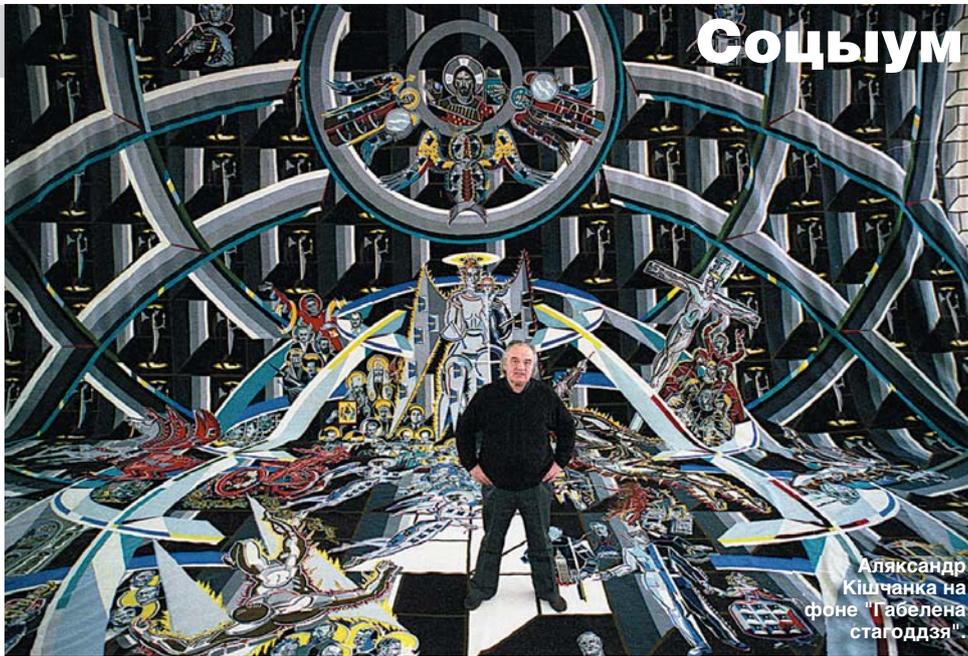
казваюць на іх паведамленні, не пагаджаюцца сустрэцца. Абраза (наўмыснае прыніжэнне годнаму і годнасці асоб, выражае на ўнепрыстойнай форме), паклёп (распаўсюджванне свядома ілжывых звестак, што знеслаўляюць іншую асобу) цягнуць за сабой адміністрацыйную адказнасць. Калі такія звесткі будуць агублікаваныя ў сацсетках (нават, калі пост дазволены для чытання “толькі сябрам”), то гэтае дзеянне можа выклікаць крымінальную адказнасць.

У нашым заканадаўстве няма крымінальнай адказнасці за пераследванне асобы. Наш суд не можа ўстанавіць, як у заходніх краінах, абмежаванне на адлегласць, на якую пераследнік не мае права падыходзіць да пэўнага чалавека. Аднак за любы супрацьпраўны дзеянні, якія робяцца супраць вашай волі, наступае пэўная адказнасць. Напрыклад, назойлівыя

паводзіны фаната — спроба загаварыць, схаліць за руку, утрымліваць чалавека — лічачыцца хуліганствам, за іх наступнае адміністрацыйная адказнасць. Калі чалавек пачынае пагражаць жыццю, здароўю, маёмасці і падмацоўвае свае пагрозы пэўнымі крокамі (пераследуе, нападзе, дэманструе зброю і гэтак далей), то ўчыніў агрэсара ўжо падпадаюць пад крымінальную адказнасць.

Прыхільнікі часам пераходзяць усе межы, імкнучыся дамагчыся сустрэчы з акцёрам. Яны спрабуюць памацаць, абняць, пацалаваць свайго героя. Многія публічныя людзі не вытрымліваюць гэтага і вельмі рэзка рэагуюць на такіх людзей. Хачу падкрэсліць, што за рэакцыю, якую працягвае знамянацца да надакучлівага прыхільніка, таксама можа наступіць адказнасць. Мы існуем у соцыуме і павіны дзейнічаць у рамках не толькі сваіх, але і чужых асабістых правоў. Таму нельга абражаць фаната, распачынаць бойку, адбіраць ці разбіваць смартфон, калі нехта хоча з вамі сфатаграфавання. Вам назаяюць? Тэлефануюць у міліцыю ці праваахоўныя органы.

Каля адной з мазіак Аляксандра Кішчанкі, што ўпрыгожвае пра-спект Незалежнасці (раён Нацыянальнай бібліятэкі), з'явілася агароджа, за якой шчыруюць рабочыя. Пачалася доўгачаканая рэстаўрацыя манументальных шэдэўраў. На пачатковым этапе прад-угледжаны шчыльнае даследаванне стану мазічнай паверхі, выяўленне фрагментаў, што ненадзейна трымаюцца за аснову. Таксама рабочыя зоймуцца стыкамі паміж асобнымі сегментамі. З таго, што ў свой час на стыкі скарысталі не той матэрыял, што трэба, і пачалася карозія. Што пагражала самому існаванню манументальнага твора. Пачатак доўгачаканай рэстаўрацыі - падзея хоць і станоўчая, але наводзіць на сумныя думкі наконт праблем захавання творчай спадчыны Аляксандра Кішчанкі.

Аляксандр Кішчанка на фоне "Габелена стагоддзя".

эспанатам там мусіць стаць "Габелен Стагоддзя".

ЗАВОД У МУЗЕЙ?

Пагаварылі мы і з Уладзімірам Пракапцовым. Так, сапраўды побач з музеем ёсць некалькі будынкаў, якія маглі б быць уключаны ў музейны квартал. Калі нейкі з іх рэканструяваць такім чынам, каб у ім можна было экспанаваш "Габелен Стагоддзя" (а з-за яго велізарных памераў гэта магчыма далёка не пайсціль), гэта было б рашэннем праблемы.

Дарэчы, дырэктар Нацыянальнага мастацкага нагаду, што далейшае захоўванне габелена на Барысаўскім камбінаце прыкладнага мастацтва ўяўляецца праблематычным. Камбінат — банкрот. Яму нават няма чым плаціць за электрычнасць, патрэбную для падтрымання спрыяльнай тэмпературы захавання "Габелена Стагоддзя", і за хімікаты, якімі рэгулярна апрацоўваюць габелен, каб яго не з'ела моль. Кіраўніцтва камбіната папярэдзіла дырэкцыю музея, што яно не ўпэўнена, што зможа праланграваць дамову паміж устаноўма па захаванні твора. Музею ж захоўваць велізарны габелен няма дзе...

Значыць, што Аляксандр Кішчанка мастак, які сваім жыццём і творчасцю рэальна ўвабляе адзінства лёсаў трох усходнеславянскіх народаў. Нарадзіўся ў Расіі, вучыўся на Украіне, творча сввердзіўся ў Беларусі. Гэта яшчэ адна з прычын для таго, каб годна ўшанаваць ягоную памяць.

Ад фанатаў творчасці Кішчанкі я чуў і такую думку. У Мінску не першы год ажыццяўляецца праграма вынасу за гарадскую рысу прамысловых прапрэемстваў. Магчыма шпосыі з гэтага шэрагу можна было перапрафіляваць пад культурную ўстаноў — музей Аляксандра Кішчанкі. Нагадаю, што парыжскі Музей Арсе (аснову калекцыі складалі работы імпрэсіяністаў і постімпрэсіяністаў), трэці па папулярнасці ў Парыжы і дзясяты ў свеце, размешчаны ў будынку колішняга чыгуначнага вакзала. Праўда, той вакзал зыходна быў архітэктурнай каштоўнасцю... Сёння былія прамысловыя будынкі часцяком перааробляюць у гандлёвыя цэнтры. А, відаць жа, магчыма і іншае іх прыстасаванне.

Каб быць краінай, пры-вабнай для вандроўнікаў, трэба мець не толькі добрыя дарогі, гатэлі на ўсе густы, але яшчэ і старажытныя замкі дзе саборы, захаваную прыроду і сучасную архітэктур. І абавязкова музеі, аналагаў якім няма ў свеце. Музей Аляксандра Кішчанкі як раз з такога шэрагу. Гэта тое, што патрэбна краіне. А значыць, калі-небудзь ён з'явіцца. Пакуль жа даводзіцца канстатаваць: Аляксандр Кішчанка — забыты геній.

Забыты геній?

давадзіцца з мясцовага матэрыялу. Гэта значыць — прапагандаваць лепшыя ўзоры нацыянальнага мастацтва.

ХТО АД НАС У "ШОРТ-ЛІСЦЕ"?

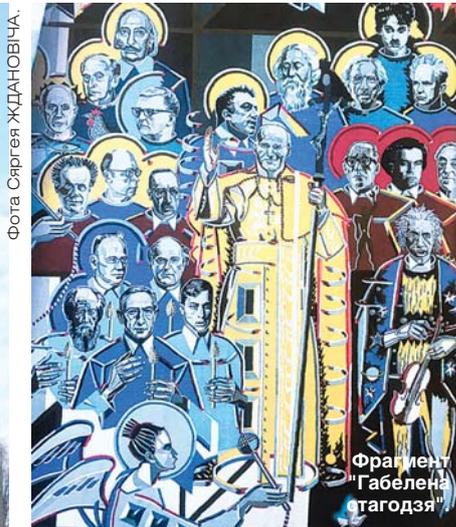
Відавочна, што беларускае мастацтва ўпісана ў еўрапейскі кантэкс, а праз гэта і ў сусветны, аднак не варта перабольшваць ягоную ролю ў культурных працэсах ў рэгіёне, кантыненте, свеце. Скажам прасцей, ці ёсць нам чым свет здзівіць? Што мы маем такога, што ёсць толькі ў нас і нідзе болей? Сам запытаўся, сам адкажу: ёсць. Тыя ж Шагал з Суціным, і Казімірам Малевічам з Маркам Ротка сюды ж. Але мусім браць да ўвагі, што гэтых твораў лічаць сваімі не толькі беларусы... Дык вось, на маю думку, творца, чыя беларускасць не падлягае сумневу, і які мусіць прастаўляць нашу краіну ў сусветным "шорт-лісце" сучаснага мастацтва, гэта Аляксандр Кішчанка. Калі ягоны жывапіс — гэта ментальная ровалюцыя ў беларускім мастацтве, дык ягоныя габелены — з'ява маштабу значна вышэйшага. Такого нідзе ў свеце больш няма. Спасылаліся на творчасць Кішчанкі, мы можам свверджаць, што сама з'ява "манументальныя габелены" — беларускае вынаходніцтва. Мемарыяльны музей Аляксандра Кішчанкі, дзе будзе грунтоўна і панарамна прадстаўлена ягоная творчасць, стаў бы для Беларусі такім жа брэндам, напрыклад, як для каталонцаў ўсё звязанае з імем Антоніа Гаудзі. І, канешне, цэнтральным экспанатам гэтага музея мусіць быць славуты "Габелен Стагоддзя".

ЧАС НЕ ТРывАЕ...

Далам, што такі праект не варта адносіць на далёкую перспектыву. Рэч ў тым, што ўжо сёння частка знавак

Мазікі ў мікрараёне "Уход" пачалі рэстаўраваць.

Фрагмент "Габелена стагоддзя".

твораў Кішчанкі ўжо страчана, частка знаходзіцца ў неспрыяльных умовах захоўвання, а частка — увогуле немаведама дзе.

З гэтым сутыкнуўся пад час працы над кнігай пра Кішчанку мастацтвазнаўца Барыс Крэпак, які быў сябрам Аляксандра Міхайлавіча і сёння з'яўляецца найлепшым знаўцам ягонай творчасці.

Так, пры рэканструкцыі нашага Вялікага тэатра са сцен фая знялі шэсць тэматычных габеленаў Кішчанкі. Тры з іх потым аказаліся ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Дзе яшчэ тры — невядома. Не здолеў мастацтвазнаўца высветліць, дзе знаходзяцца габелены, што ўпрыгожвалі Дом ЦК КПБ (зараз Адміністрацыя Прэзідэнта). Мусім пагадзіцца з думкай Барыса Аляксеевіча, што нельга лічыць нармальнай сітуацыю, калі творы, што складаюць цэлую эпоху ў беларускім мастацтве, якія маглі б упрыгожваць інтэр'еры будынкаў грамадскага прызначэння альбо мультымедыйныя экспазіцыі, аказаліся сёння нікому не патрэбнымі.

Пра тое ж гаворыць і ўдава мастака Ніна Кухарэнка. Яна згадала, што "Габелен Стагоддзя" быў тэмай для судовай справы, і зараз мае трох уладальнікаў. Адна траціна належыць ёй, другая — дзяржаве ў асобе Нацыянальнага мастацкага музея, трэцяя — фірме, якая ўклала грошы ў стварэнне габелена. На думку спадарыні Ніны, было б добра, каб яго цалкам выкупіла дзяржава. Тым больш, што габелену надалены статус гістарычна-культурнай каштоўнасці, і ён не можа патрапіць за межы Беларусі. Пры тым, што ёсць шчыравыя прапановы па дэманстрацыі гэтага манументальнага твора ў замежжы. Спідарыня Ніна не разумее, чаму ў часе рэканструкцыі інтэр'ераў Опернага тэатра нельга было пакінуць на сценах габелены Аляксандра Кішчанкі. "Палова з іх некаторы час аздабляла сцэну навучальнага тэатра нашай Акадэміі мастацтваў, — кажа Ніна Уладзіміраўна, — гэта вельмі кепска адбілася на іх захаванасці". Дзе другая палова, спідарыня Кухарэнка не можа даведацца ні ў ды-

рэкцыі тэатра, ні ў тых, хто займаўся аздабою інтэр'ераў Опернага. "Мяне гэта вельмі непакоіць, бо я памятаю, як спархнела зброеная Аляксандрам Міхайлавічам габеленавая Машона для сцэны тэатра. Яе занеслі ў падвал і забылі пра яе".

Пра захаванне спадчыны Аляксандра Кішчанкі ягоная ўдава гаварыла з Паўлам Латушкам, калі той быў міністрам культуры. Тады больш верагодным уяўлялася стварэнне залы Кішчанкі ў Нацыянальным мастацкім музеі. Але і гэта, на жаль, не спраўдзілася. Сёння захаванне спадчыны мастака цалкам на плячах ягонай ўдавы.

Барыс Крэпак нагадаў, што пэўныя ідэі наконт творчай спадчыны Кішчанкі ёсць ў дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова. Побач з "Музейным кварталам", які ўтвораўся пасля таго, як на тэрыторыі музея скончыцца будаўнічыя працы, ён хацеў бы прыдаць яшчэ адзін будынак і ў ім разгарнуць экспазіцыю дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Галоўным жа

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Я не стану аспрэчваць тэзу, што мастацтва належыць народу, але мушу дадаць, што для асноўнай масы насельніцтва яно не з'яўляецца прадаметам першай неабходнасці. У звычайнага чалавека да кніжнай шафы рукі даходзяць толькі пасля таго, як запоўнена лядоўна. А карціны на сценах ягонага жытла з'яўляюцца не раней за мэблю. А калі ўжо казачь пра мастацтва высокага гарту і такога ж высокага кошту, дык яно ўвогуле раскоша. Калекцыянаваць яго здольныя хіба што людзі з кола эстэтаў, якія, паводле распаўсюджанай думкі, не ведаюць, на што грошы змарнаваць (маўляў, "у мяне ў пад'ездзе ляпчачка не ўкручана, а ў яго габелен за мільён даларцаў"), альбо дзяржава, якая мусіць даць пра сваю годнасць і культурны чынік іміджу.

ШАНАВАЦЬ СВАЁ, БО ІНАШАГА НЯМА

Шэдэўры калекцыі Луўра, Дрэздэнскай галерэі, Прада, Эрмітажа — важныя чынікі вобразу Францыі, Германіі, Іспаніі, Расіі. Беларусь па зразумелых прычынах не ў гэты шэраг не трапіла. Няма ў нашых музейных зборах твораў майстроў класу Рафаэля, Рэмбранта, Веласкеса. І маляверагодна, што ў агляднай перспектыве нейкі дабрадзей ашчаслівіць краіну падобнымі падарункамі, ці знойдуцца сродкі, каб прыдаць шэдэўры сусветнага мастацтва на міжнародных аўкцыёнах. Так што будаваць культурны імідж краіны нам

**“Я ЗАЎЖДЫ ЗА ТОЕ,
КАБ ЗАХОУВАЦЬ ПОМНІКІ
ГІСТОРЫІ”**

— Распавядзіце, калі ласка, пра месца, дзе мы сёння сустраліся.

— У гэтай майстэрні я працую ўжо 45 гадоў. Раней мне здавалася — якое вялікае памяшканне, як я тут змагу ўсё запоўніць? А цяпер тут зрабілася так цесна, што мне нядаўна далі яшчэ адно памяшканне на суседняй вуліцы, і большую частку сваіх работ я перанёс туды.

Для працы са скульптурай патрэбны належныя ўмовы: перад усім вышыня столі, паваротнае кола і адыход — то бок усё, каб была магчымасць аглядзець скульптуру на адлегласці і з усіх бакоў. Іначай паля, калі выносіш работу на адкрытае паветра, раптам высвятляецца, што ў яе ёсць хібы, якія ў ранейшых абставінах не былі заўважаны.

Мне падабаецца гэтае памяшканне, дзе мы цяпер знаходзімся. Да ўзроўню вокнаў, якія пад самай столлю — гэта ўсё старыя сцены. Кажуць, тут была стайня. У фундаменце — вялізныя валуны. І акурат пад гэтым будынкам праходзіць вельмі шырокі мур — будынак нібыта балансуе на ім. Калі тут праводзіліся земляныя работы, я меў магчымасць усё гэта аглядаць і нават узій на памяць дзве цагляны — яны былі памерам удвая большыя за сучасную цэглу. І ў мяне іх скралі! Знаходзяцца “калекцыянеры” на любую вартую рэч. Былі тут і старыя аконныя рамы, я іх таксама нейкі час захоўваў, але не было дзе схаваш і давалася выкінуць — а цяпер шкаду, што выкінуў кавалак гісторыі. Таму я заўжды за тое, каб захоўваць помнікі гісторыі — падабаюцца яны нам, ці не.

— А як вы ставіцеся да музеяў, дзе збіраюць у адным месцы скульптуры савецкага перыяду гісторыі — як, напрыклад, у музеі пад адкрытым небам у парку Грутас у Літве? З аднаго боку — такім чынам там змагаюцца супраць ідэалагічнай спадчыны сацыялізму, але з іншага боку — гэта дазваляе захаваць такія помнікі ад разбурэння і знішчэння. Ці варта збіраць і захоўваць скульптуры, якія нясуць сляды пэўнай ідэалогіі?

— Я бываў у многіх краінах і бачыў багата скульптур, добрых ці дрэнных у палітычным сэнсе. Але мяне цікавіць перадусім не палітыка, а творчасць і майстэрства. Калі пачаўся развал Савецкага Саюза, да мяне багата людзей прыязджала з-за мяжы, з прапановай набыць скульптуры Леніна. Мне здаецца, што яны, магчыма, нават не за скульптурай прыязджалі, а за матэрыялам — на такія работы выдзялялася вельмі якасная мастацкая бронза. Нам давалі на помнік Леніну столькі бронзы, што мы з яе маглі адліць дзве скульптуры, калі б захачелі.

У свой час мы доўга шукалі, дзе падзеўся помнік Сталіну, які стаяў у 1952 — 1961 гадах на сённяшняй Кастрычніцкай плошчы ў Мінску, але так яго і не знайшлі. Пэўны час ён захоўваўся на палігоне, у месцы, дзе я яго сам бачыў, але потым ён адтуль знік, і ўжо не засталася ў жывых людзей, якія маглі ведаць, куды ён прапаў. А помнік гэты быў каштоўны тым, што яго аўтарамі былі выдатныя майстры — Заір Азгур, Андрэй Бембель, Аляксей Глебаў і Сяргей Селіханаў. Цікава, што, калі помнік дэмантавалі, ніхто ўжо не хацеў прызнавацца — хто ж быў галоўным у аўтарскім калектыве.

Крыніцы і зоркі Івана Міско

У дварах Верхняга горада ў Мінску, непадалёк ад плошчы Свабоды, доўгія гады хаваецца непрыкметны будыначак. Некалькі гадоў таму на ім з’явілася выява касманаўта, які ляціць між зор. Гэты мурал з’явіўся тут падчас аднаго з фестываляў вулічнага мастацтва і невыпадкова — акурат у гэтым будынку знаходзіцца майстэрня народнага мастака Беларусі, скульптара Івана Міско, у творчасці якога тэма космасу даўно займае далёка не апошняе месца. Журналісты тут — частыя госці: майстэрня ў самым цэнтры горада, дзверы яе заўжды адчыненыя, гаспадар заўсёды мае што распавесці і са свайго багатага досведу, і з не менш шматлікіх планаў на будучыню. А гасцей прываблівае і захапляе не толькі сам скульптар, але таксама і дэталі інтэр’еру майстэрні — пачынаючы ад мноства скульптур, створаных Іванам Якімавічам, да незвычайных сувеніраў і аўтографу яго знакамітых сяброў і знаёмых — касманаўтаў, кампазітараў, літаратараў, акцёраў...

Узяць, напрыклад, помнік Леніну ў Мінску на сённяшняй плошчы Незалежнасці, працу Мацвея Манізера. Ён вельмі прафесійна пастаўлены, бо ягонае прыязка да Дома ўраду планавалася і рабілася ў працэсе будоўлі, а не так, як часта робіцца цяпер: замовілі помнік, вырабілі, а потым трактарам цягнуць — дзе яго паставіць? Бо ўсё робіцца без прыязкі да архітэктуры, а гэта ж вельмі важна.

**“КАЛЯ 80 СКУЛЬПТАРАЎ
У КРАІНЕ — ШТО ІМ
РАБІЦЬ?”**

— Ці адчуваеце, што беларуская школа манументальнага мастацтва знікае? Ці існуе пераёмнасць майстэрства?

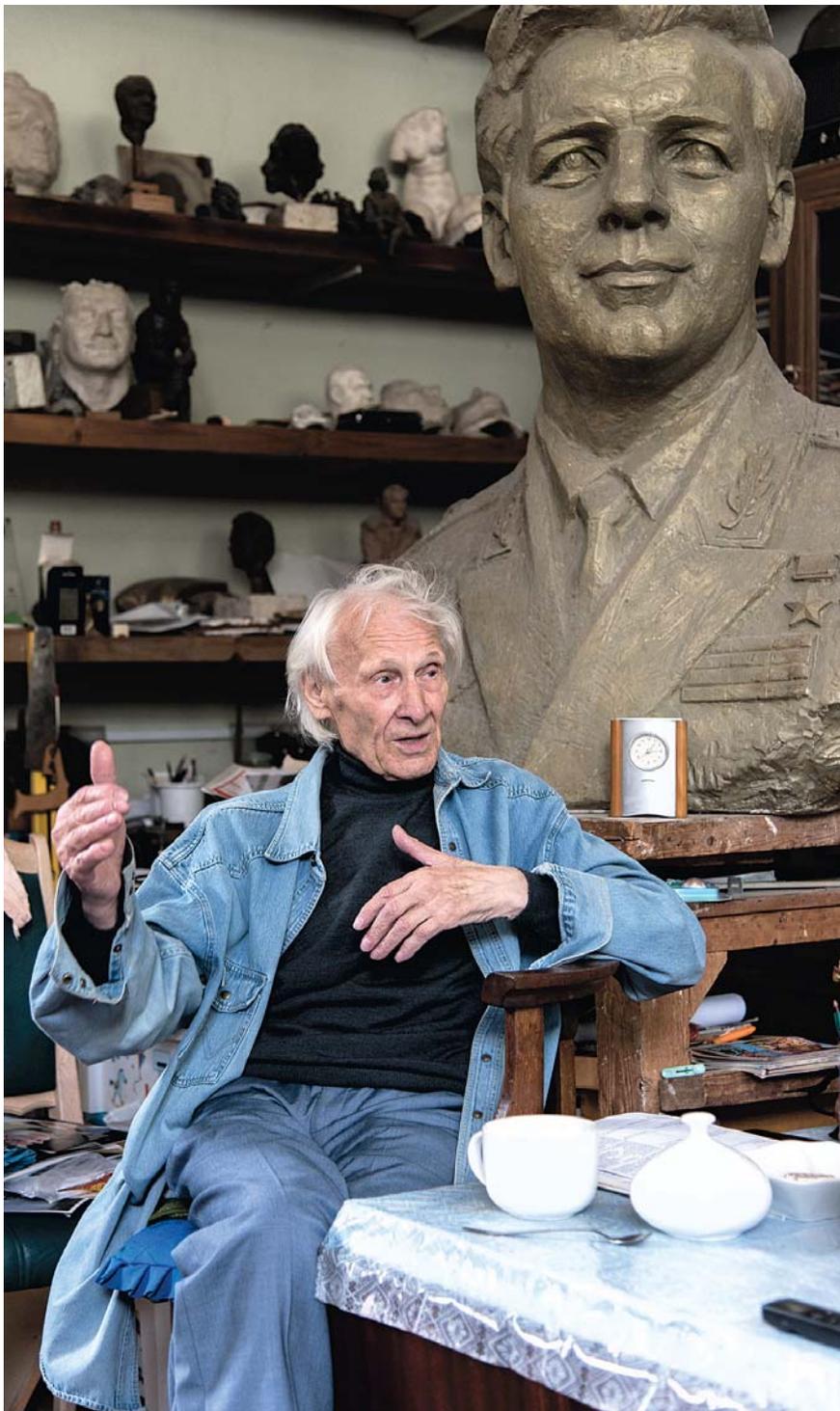
— Праблема ў тым, што няма дзяржаўных заказаў. Не будзе заказаў — майстэрства наогул знікне. Напрыклад, у цяпер выйтраў конкурсу на помнік Льву Сапегу ў Слоніме — а што астатня? У нас каля 80 скульптураў у краіне, што ім рабіць? Камусьці пашанцавала, камусьці не. Калі скульптар не будзе штодзень працаваць — майстэрства не будзе.

Але самае кепскае, на мой погляд, што ў нас сёння няма грамадскага абмеркавання. Выстава адкрылася, прайшла, закрылася — ніхто не гаворыць пра яе ні добра, ні кепска. А абмяркоўваць помнік, калі яго ўжо адлілі з бронзы і ўсталявалі — позна. Аб ім трэба гаварыць, калі ён яшчэ знаходзіцца ў мяккім матэрыяле, калі яго можна змяніць. Магчыма, трэба зрабіць адкрытымі пасаджэнні Рэспубліканскага мастацка-экспертнага савета па манументальным мастацтве.

— Часам прадстаўнікі ўлады на месцах пазбягаюць грамадскага абмеркавання з той прычыны, што ўсталяванне новых помнікаў выклікае неадназначную рэакцыю ў грамадстве. Маўляў: “У мяне ў пад’ездзе лямпачка не гарыць, а вы тут помнікі ставіце”. Таму лічыць за лепшае ставіць людзей перад фактам — помнік ужо стаіць, прынятае турстаў і гэтак далей. Бо выбраві і ўсталяванне заўсёды патрабуе значных сродкаў. Як спалучыць дзве гэтыя ўмовы: з аднаго боку — дазволь грамадству кантраляваць працэс, а з другога — пазбегчы закладаў ад дылетантаў і крытыканаў, якія замінаюць у працы?

— Многае сапраўды залежыць нават не ад грамадскага меркавання, а перадусім ад спонсара і яго сродкаў. Часам спонсар можа заявіць: “Я хачу, каб скульптуру рабіў менавіта гэты аўтар, бо я даю грошы. Калі не будзе яго — не дам сродкаў”. Таму манументальны савет часам трапляе ў залежнае становішча. Усё залежыць ад наяўнасці ці асаўнасці грошай.

Але найбольшая праблема, на мой погляд, палягае ў тым, што сёння ў нашай краіне няма плану манументальнай прапаганды. Аб-

вясчаюць конкурс на стварэнне помніка — і даецца месяц альбо два на працу. Гэта вельмі мала, трэба хача б паўгады, але каб мы ўжо ведалі, які помнік мусіць з'явіцца сёлета, які — у наступным годзе, і так далей.

— Але ў манументальны савет, які разглядае вынікі конкурсаў, уваходзяць пераважна скульптары. І майстры, напэўна, лёгка могуць пазнаць па манеры лепкі, хто аўтар той ці іншай скульптуры, прадстаўленай на конкурсе? Ці магчыма ў такой сітуацыі захаваць аналітычнасць аўтара?

— Гэта вельмі складана — вызначыць аўтарства. Напрыклад, я нядаўна быў на выставе, прысвечанай Якубу Коласу, і не здолеў адгадаць нават паловы аўтараў прадстаўленых скульптур. Гэта вельмі добра — значыць, з'яўляюцца новыя імёны, новыя майстры.

— Якія ўзоры манументальнага мастацтва, што з'явіліся ў апошні

яны, у тумане, падчас дажджу, пад снегам... Усё мусіць працаваць на вобраз. Напрыклад, наш Якуб Колас, які неўзабаве мусіць з'явіцца ў Стоўбцах, амаль да апошняга моманту трымаў у руках кнігу (праца скульптараў Івана Міско, Сяргея Логвіна і Уладзіміра Піпіна. — “К”). Я змяніў усё ў апошнюю ноч. Нехта падказаў мне: а што, калі ён будзе трымаць рукапіс? І цяпер у руцэ маладога Якуба Коласа нібыта трапечуцца на вятры аркушы з вершамі.

Я — за нацыянальнае мастацтва, за нацыянальныя формы, нацыянальнае выяўленне. Трэба, каб была нацыянальная школа са сваімі адметнасцямі. Мне падабаюцца грузінская школа, эстонская — яны захавалі сваю самабытнасць. У астатніх краінах былога Савецкага Саюза я гэтага не бачу: усе скульптуры аднолькавыя. Усе выйшлі з адной школы — у Ленінградзе альбо Маскве.

— Мяне хвалюе, напрыклад, праблема роспісу тарповых сцен будынкаў. Ніводзін з гэтых муралаў не разглядаўся манументальным саветам. Я — за прафесійны падыход і прафесійнае выкананне. Людзі жывуць у атачэнні гэтых роспісаў, дзеці растуць, глядзячы на іх, гэтыя творы маюць вялікі ўплыў на фарміраванне асобы. І перадусім праекты такіх роспісаў мусіць зацвярджаць не толькі і не столькі ідэолагі, колькі прафесіяналы-мастакі. Мяне хвалюе нават не тэма гэтых роспісаў, а іх прафесійны ўзровень. Роспіс трэба рабіць не постфактум, калі дом ужо збудаваны — сродкі на выкананне роспісу трэба закладаць у смету яшчэ перад пачаткам будаўніцтва.

Вялікая праблема — сёння часта бронзавыя скульптуры фарбуюць алейнай фарбай. Плумачаць: “Каб не скралі і не злалі як каларовы метал”. Даходзіць да таго, што да прыезду нейкага начальства фарбуюць

“НЕКАЛЬКІ РАЗОЎ ЗВАНІЎ З КОСМАСУ АЛЕГ НАВІЦКІ”

— Вам часта даводзіцца стасавацца з касманаўтамі. Ці распаўядалі яны вам нешта пра іншадзеянне?

— Яны самі аб гэтым мараша, але... Як яны мне казалі: сотні кіламетраў ад Зямлі — што ты там пабачыш? Цяжка быць у адзіноце, у замкнёнай прасторы. Мне некалькі разоў званіў з космасу Алег Навіцкі (расійскі касманаўт беларускага паходжання. — “К”). Лепш за ўсё, вядома, запомніўся першы раз. Сыходзіць з майё майстэрні напярэдадні палёту, ён мне сказаў: “Іван Якімавіч, я табе пабачыў”. Я гэтаму не надаў асаблівай увагі — ці ж я ведаю, адкуль ён пазвоніць. А потым быў званок на гарадскі нумар, я нават не адразу слухаўку ўзяў. Там голас: “Я Алег”. Кажу: “Ну, добра, заходзь

ным мінскім парку. Калі мы рабілі гэты помнік, нам задавалі пытанне: навошта такая доўгая лаўка, на якой сядзіць пісьменнік? Мы адказалі: там непадалёк будынак Саюза пісьменнікаў — можа, нехта з класеў захацеа прысесці побач з класікам. А сёння гэты помнік вельмі падабаецца дзецям. Я часам у іх пытаюся: “А што гэта за помнік, каму?” Яны адказваюць: “Гэта вельмі добры дзядзя, мы з ім гуляем, а ён нас не лае”. Вядома, часам перажываеш — толькі б ніхто не зваліўся, не пабіўся...

— Ці пераймаецца, што ад скульптуры нешта могуць адламаць? Бо скульптары ж наўрад ці разлічваюць на тое, што яе будучы так актыўна эксплуатаваць.

— Пераймаюся. Часам нам на савеце так і кажучы: “Гэтую дэталю адламаюць”. Але адна рэч, калі ёсць рызыка, што адламаюць выпадкова, а зларасца жа, што шкодзіць і наўмысна. Напрыклад, некалі ў Жолціне з нашага помніка сям’і Курпрыянавых адламалі ў фігуры аднаго з братоў штык на вінтоўцы. Дык пры рэстаўрацыі нехта пальчыць за лепшае не аднавіць паламаннае, а адламаць усе астатнія штыкі ў іншых фігур. Гэта, вядома, недапушчальна.

— Ці няма ў гарадской прасторы пэўнага дысбалансу — адно месца можа быць перанасычанна скульптурамі, як, напрыклад, плошча Свабоды ў Мінску, а ў іншым скульптур няма? Як з гэтым змагацца?

— Зноў жа, праграбен план манументальнай прапаганды, і скульптура мусіць улічвацца пры планаванні гарадской прасторы, а не давацца постфактум. Некалі мы хацелі размясціць каля 30 скульптур на кніжную тэматыку вакол будынка Нацыянальнай бібліятэкі. Былі ўжо зробленыя эскізы, але нам адказалі: “Грошай няма, другая чарга”. Гэта жальвівыя словы, бо ніхто і нідзе яшчэ тую “другую чаргу” не зрабіў.

— Якіх помнікаў не стае сёння ў Беларусі, а ваш погляд?

— Я асабіста хацеў бы, каб з’явіўся помнік кампазітару Ігару Лучанку. Мы з ім сябравалі, я сам мог бы зрабіць такі праект. Хацелася б, каб з’явіўся і музей Лучанка, вуліца яго імя... Ён быў выдатным меладыстам, наступнага такога мы не хутка дачакаемся.

Таксама мяне ўжо доўгі час захапляе ідэя ўладкавання крыніц. Я крыніц у Мінскай вобласці мы імкнемся праводзіць плэнеры з адпаведнай тэматыкай. У гады майго дзяцінства мы з сябрамі ведалі, дзе знаходзіцца кожная крыніца ў ваколіцы. Цікава, што імі зазвычай карысталіся як халадзільнікаў, якіх яшчэ не было, а ў такіх прахалодных месцах ежа добра захоўвалася. Але мы ніколі нічога адтуль не ўзялі без дазволу! Трэба і сёння ведаць без крыніцы, трымаць іх у чысціні.

Я патрыёт, мне заўсёды так хочацца нешта натварыць. Кажуць: “Табе 87 гадоў, сядзі на лецішчы і адпачывай”. Я заўжды адказваю: калі ты сядзіш і адпачываеш — гэта пакута. Трэба, каб рукі былі ў гліне і за працай.

Пытанні задавалі
Дар’я АМІЛЯКОВІЧ,
Пётра ВАСІЛЕЎСКІ,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Антон РУДАК
Фота Ганны ШАРКО

“Скульптар мусіць улічваць, як будзе выглядаць яго работа ў розныя поры дня, у рознае надвор’е: зранку, уначы, у тумане, падчас дажджу, пад снегам... Усё мусіць працаваць на вобраз.”

“Помнік Максіму Горкаму вельмі падабаецца дзецям. Я часам у іх пытаюся: “А што гэта за помнік, каму?” Яны адказваюць: “Гэта вельмі добры дзядзя, мы з ім гуляем, а ён нас не лае”.

гады, вы можаце адзначыць?

— Напрыклад, помнік Уладзіміру Караткевічу, усталяваны ў Кіеве (скульптары — Канстанцін Селіханавіч і Алег Варвашэна. — “К”). Хаця я не зусім згодны з трактоўкай партрэта — твар пісьменніка выглядае занадта азызлым. А я ж ведаю яго, бачыў зусім іншым.

— Магчыма, праблема ў тым, што ў нас, ствараючы ў скульптуры вобраз той ці іншай творчай постаці, імкнуча часцей выявіць чалавека стальм, нават нажылым, а маладым — зусім рэдка?

— Так здараецца, калі кепска ведаюць, каго лепіць. Горш за ўсё, калі яшчэ ў працесе стварэння скульптуры пра яе ўжо можна прадумаць шмат анекдотаў — з-за нейкай недарэчнай паставы ці лішніх прадметаў вакол фігуры. Скульптар мусіць улічваць, як будзе выглядаць яго работа ў розныя поры дня, у рознае надвор’е: зранку,

— Ці ёсць наогул у нашых маладых скульптараў перспектывы ў прафесіі?

— Ёсць. Перадусім гэта ўдзел у конкурсах. Кепска, што няма тэматычных выстаў. Сёння мы спрабуем весці перамовы, каб дыпломныя работы рабіліся не “на склад”, але для гэтага патрэбны цесны кантакты з архітэктарамі, гарадскімі ўладамі. Калі б існаваў план манументальнай прапаганды, ён мог бы ўплываць на тэматыку дыпломных работ. Пяць гадоў чалавек вучыцца, шосты год даецца на дыплом — за ўвесь гэты час можна вырашыць пытанне ўсталявання скульптуры.

“ХТО ДАЎ НА ГЭТА ПРАВА?”

— Якія яшчэ праблемы вы бачыце ў сферы манументальнага мастацтва?

“Мяне ўжо доўгі час захапляе ідэя ўладкавання крыніц. Я крыніц у Мінскай вобласці мы імкнемся праводзіць плэнеры з адпаведнай тэматыкай. У гады майго дзяцінства мы з сябрамі ведалі, дзе знаходзіцца кожная крыніца ў ваколіцы.”

скульптуру ў розныя колеры — шапку зялёнай фарбай, боты — чорнай і гэтак далей. Хто даў на гэта права?

— Як вы ставіцеся да таго, што ландшафт вакол гарадскіх скульптур змяняецца? Вакол некаторых помнікаў, усталяваных яшчэ ў савецкі перыяд, забудова настолькі змянілася, што іх напросту не відаць.

— Я ў свой час прапаноўваў перагледзець скульптуры савецкай эпохі, і пакінуць на месцы толькі тыя, што маюць гістарычную ці мастацкую каштоўнасць, а астатнія прыбраць. Мяне ніхто не падтрымаў. Сказалі: “Не вы іх ставілі, не вам і здымаць”.

— А як вы ставіцеся да скульптуры з недаўгавечных матэрыялаў — з пяску, напрыклад?

— Я ўсё-ткі за тое, каб скульптура захоўвалася, хача з пяску часам робяць вельмі таленавітыя работы. Таму мне вельмі шкада, што яны разбураюцца.

да мяне, будзем гарбаты піць”. А ён адказвае: “Я ў космасе”. Другі раз пазваніў увечары і пытаецца: “Ты яшчэ на працы?” Так, Кажу. “А я міма пралятаю — бачу, што святло гарыць”.

— Ці не прыходзіла да вас думка стварыць якую-небудзь абстрактную кампазіцыю на касмічную тэму?

— Спрабую, але нічога не выходзіць. Для гэтага, відаць, патрэбны іншы склад розуму. Наша школа заўжды вучыла канкрэтыцы.

“ГЭТУЮ ДЭТАЛЬ АДЛАМАЮЦЬ”

— Як вы ставіцеся да таго, што часам на гарадскіх скульптурах лазіць дзеці, людзі караскаюцца на іх, каб зрабіць фота?

— Яскравы прыклад — помнік Максіму Горкаму ў аднаймен-

Не сакрэт, што Мінская вобласць здаўна і заслужана лічыцца ўзорнай у плане культурнага абслугоўвання насельніцтва. Тым больш, што за апошні час у сферу было ўкладзена багата фінансаў, прычым, як з Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” — мінулай і цяперашняй, — так і з абласных ды раённых бюджэтаў. Узгадаю хоць бы пабудову амфітэатра ў Маладзёне, новы Палац культуры ў аграгарадку Чысць Маладзечанскага раёна, новыя Любанскую ды Мар’інагорскую школы мастацтваў... Не абышла сваёй увагай Дзяржпраграма і Крупскі раён Мінскай вобласці, у якім я пабываў першы раз яшчэ дзесяць гадоў таму.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Мінск — Крупскі раён — Мінск / Фота аўтара

Крупскі раён: платныя паслугі, адрэджэнне абрадаў і знакавая імпрэза ў сельскай мясцовасці

ЭПАПЕЯ З “КНІЖНІЦАЙ”

Першы прыезд, да слова, быў прысвечаны пераважна на праблемам у культурнай сферы раёна: тады, у 2009 годзе, цэнтральная бібліятэка Крупак вымушана была “кватараваць” у адным невялікім будынку — у звычайнай цаглянай адпавархоўцы — разам з дзіцячай “кніжніцай”. Таксама меліся праблемы і з дэвалюцыяй да ладу мясцовага Цэнтра культуры.

Рамонтныя работы ў Крупскім РЦК на той час былі амаль завершаны: мясцовыя супрацоўнікі чакалі ўсталяўкі новай апаратуры, крэслаў ды “адзеньня” сцэны. Таму асноўная ўвага ў артыкуле, зразумела, прысвечалася гаротнаму стану бібліятэкараў, якія працавалі ў неспрыяльных умовах і сяделі не ва ўтульных кабінетах, а ў вузкіх праходах паміж сталажамі з кнігамі, а таксама ў збожыстага прыстасаваных закутках дзіцячай бібліятэкі. Людзі, займаючыя сваёй справай, літаральна туліліся на адведзеных для іх “пятакках”, пра што і напісала “К”.

Натуральна, мясцовыя ўлады думалі пра тое, каб перавесці раённую бібліятэку на новае месца дыслакацыі і нават ужо адшукалі патрэбны для гэтага былы адміністрацыйны будынак Крупскага райсажаўтварыства ў цэнтры мястэчка. Але ж, як кажуць беларусы, хутка гаворыцца, ды пашу робіцца.

— Рамонтная бібліятэчная эпопея ў Крупках завяршылася не так даўно: 24 кастрычніка 2017 года мы ўрачыста адкрылі ў новым будынку ў цэнтры горада, — кажа дырэктар Крупскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Наталія Купрыянава. — Вялікую прэзентацыю новай “кніжніцы” зладзілі крэйў паэзій, 7 лістапада, і адразу ж пачалі абслугоўваць жыхароў Крупак.

Але “пяробары” на гэтым не завяршыліся: і ў канцы 2017 года, і летась бібліятэкары яшчэ перавозілі кнігі з

Новы бібліятэчны будынак.

Пошукі крэатыўу

Выступае Павел Шайтанаў.

асноўнага бібліятэчнага фонду на новае месца жыхарства: як-ніяк, а гэта каля 24 тысяч кніг, газет і часопісаў.

Як кажа Наталія Купрыянава, тая, яшчэ дзесяцігадовай даўніны публікацыя ў “К”, паспрыяла таму, што на беды бібліятэкараў звярнула больш пільную ўвагу як абласное, так і раённае кіраўніцтва. Больш за тое: па яе словах, літаральна праз год пасля выхалу газетнага артыкула неабходныя фінансавыя сродкі на правядзенне рамонтных работ у Крупскай цэнтральнай бібліятэцы былі асобна праісаны ў Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады.

Па падліках метадыстаў аддзела бібліятэчнага маркетынгу, з якімі я пазнаёміўся яшчэ ў 2009 годзе, падчас першага прыезду ў Крупкі, рамонт і праца бібліятэкараў у адным будынку з дзіцячай бібліятэкай доўжыліся даволі доўга — блізу 15 гадоў. Але дырэктар раённай “кніжніцы” з гэтымі падлікамі не згаджаецца.

— Мы пераехалі ў будынак дзіцячай бібліятэкі ўвесну 2007 года, а атрымалі сталую “прапіску” на новым месцы ўжо ў канцы 2017-га, — кажа Наталія Купрыянава. — Так

літэці, — кажа загадчыца ўстановы. — На гэтыя грошы мы адрамантавалі дах, прывялі да ладу ўнутраныя памяшканні, закупілі мэблю. Так што ўсюды, і ў гэтай сітуацыі таксама, можна адшукваць пэўныя “плюсы”.

“ЗАЗІРНЫ Ў БІБЛІЯТЭКУ”

З рамонтнай эпопеяй разабраліся, таму прыродзем да дня сённяшняга. У Крупскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы, як я ўжо адзначаў, ёсць у наяўнасці значны бібліятэчны фонд, абсталяваны месцы для індывідуальнай працы чытачоў, ёсць магчымасць наведвання кніжніцы людзьмі з абмежаванымі магчымасцямі. Таксама такім наведвальнікам у Круп-

Штогод, па словах Наталіі Купрыянавай, на камплектаванне бібліятэчных фондаў з раённага бюджэту выкарыстоўваецца не менш за 15 працэнтаў аб’ёму бюджэтнага фінансавання бягучага ўтрымання ўстановы. Летась гэтая лічба склала нават 16 працэнтаў. Таму чым-чым, а новым кніжным і часопісным багаццем жыхары райцэнтра забяспечаны. Да слова, у чыгальнай зале раённай бібліятэцы сёння можна пагартыць 20 найменняў газет і 70 найменняў часопісаў.

Ёсць тут і свае крэатыўныя знаходкі. Скажам, нядаўні праект “Зазірні ў бібліятэку” прыцягнуў увагу да кніжніцы нават з боку тых людзей, якія з кнігамі па той ці іншай прычыне не надта сябруюць.

мэблі для дзяцей, якой хацелася б абсталяваць гульнівы пакой, а таксама пра патрэбу ў плазменным тэлевізары. Натуральна, пераадрэсаванне гэтыя скаргі выконваючай абавязкі начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Крупскага райвыканкама Таццяне Мельнік.

— На жаль, сёлета бюджэтных грошай пад закупку камп’ютараў для бібліятэкі не прадугледжана, — адзначыла суразмоўца. — Што да праблем у дзіцячай бібліятэцы Крупак, дык мы ўжо зрабілі інвестыцыйны праект, які дазволіць нам у перспектыве набыць неабходнае абсталяванне, плазменны тэлевізар, іншыя рэчы, патрэбныя для паспяховай працы супрацоўнікаў дзіцячай бібліятэкі. На

Чытачам у дзіцячай бібліятэцы дапамагаюць усе супрацоўнікі.

скай бібліятэцы прапаноўваюць узяць аўдыёкнігі для праслухоўвання дадому або на месцы.

— Як вядома, у Беларусі для абслугоўвання невідучых і слабаўдучых людзей ствараюцца спецыялізаваныя бібліятэкі або адмысловымі відамі літаратуры камплектуюцца бібліятэчныя фонды, — кажа кіраўнік установы. — У нас падобнае таксама практыцуецца. У асноўным гэта кнігі трох фармаатаў: рэльефна-кропкавая, “гаваркія” і ўзбуіненага шрыфту.

Агульным і вытворчасцю аўдыёкніг на кампакт-дысках займаецца прадпрыемства “Звукотек” грамадскага аб’яднання “БелТІЗ”. Прайс-ліст агучнай літаратуры складае больш за 200 найменняў. У пералік уваходзіць мастацкая, дзіцячая, вучэбна-пазнавальная, металычная, мелыдынская і рэлігійная літаратура. Скажам, не так даўно бібліятэчны фонд папоўніўся трыма назвамі аўдыёкніг у колькасці шасці асобнікаў. Гэта раманы Івана Мележа “Польды навалыніцы”, “Завей, снежань”, “Аповесці і апавяданні” Янкі Брыля.

— Мы выстаўляем у вокнах бібліятэкі разнастайную літаратуру, прысвечаную пэўнай тэматыцы ці нейкай важнай падзеі, — адзначыла мне метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Наталія Сакалова. — Скажам, нядаўна прэзентавалі кнігі і пласцінкі з нагоды дня нараджэння Уладзіміра Высоцкага, а летась на вокнах змясцілі фотавыставу на планшэтах “Міншчына: учора, сёння, заўтра”. Экспазіцыя складалася з работ карэспандэнтаў БелТА, якія захаваў важныя падзеі з гісторыі сталічнага рэгіёна і дня сённяшняга Міншчыны.

Натуральна, ёсць у бібліятэкараў і свае праблемныя пытанні. Так, у Крупскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы не стае камп’ютараў, каб абслугоўваць карыстальнікаў у бібліятэцы ажыццяўлялася ў аўтаматычным рэжыме. Няма тут і свайго бібліятэчнага сайта, а старонка ў адной з сацыяльных сетак, дзе супрацоўнікі змяшчаюць інфармацыю пра свае мерапрыемствы, зацікавіла пакуль што толькі 60 падпісчыкаў. Загадчыца дзіцячай “кніжніцы” Святлана Калыда казала мне пра нястачу

жаль, інвестар пакуль на гэтую прапанову не адгукнуўся. Таму, на маю думку, бібліятэкарам варта быць б больш актыўна шукаць спонсараў, партнёраў, прапаноўваць ім сумесныя цікавыя праекты і такім чынам паляпшаць матэрыяльна-тэхнічную базу сваёй установы.

І яшчэ. Мяркую, мясцовым культуротнікам таксама варта было б звярнуць увагу ў кірунку замежных грантаў. Скажам, у Рагачоўскім раёне Гомельскай вобласці пракрайны дзейнасцю пры падтрымцы еўрасаюзаўскіх грантаў пачалі займацца ажно з 2008 года. Вынік гаворыць сам за сябе: на сёння на Рагачоўшчыне асвоена звыш 550 тысяч еўра грантавых сродкаў, і тое, натуральна, не канчатковая лічба.

Канечне, гэта не азначае, што кожны праект падтрымліваецца. Бываюць і адмовы. Аднак, як колісь пры сустрэчы казаў мне начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Рагачоўскага райвыканкама Міхаіл Зайцаў, трэба ніколі не губляць надзеі і працягваць шукаць у любыя дзверы. Той жа прышчыт, мяркую, можна выкарыстоў-

ваць і ў іншых раёнах, у тым ліку — і на Крупшчыне.

ИНВЕСТАР І ИНВЕСТИЦЫІ

Дарчы, як адзін з паспяхоўных прыкладаў узаемадзеяння з партнёрамі Таццяна Мельнік прывяла мне раённае святкаванне 3 ліпеня.

— Скажам, большая частка выдаткаў на гэце нядаўняе маштабнае свята была пакрытая менавіта з дапамогай спонсарскіх сродкаў, — кажа в.а. начальніка аддзела ІРКСМ Крупскага райвыканкама. — На просьбу дапамагчы ў правядзенні святковых мерапрыемстваў адгукнуліся не толькі прадпрыемствы, але і прыватныя арганізацыі ды індывідуальныя прадпрыемальнікі.

дапамогай аднавілі асноўныя моманты мясцовага вясельля. Як аказалася, вясельны абрад у Крупскім раёне, па словах Таццяны Мельнік, мае свае адметныя рысы.

— Напрыклад, вянок маладой у нашым раёне плялі за тыдзень-два да вясельля, і не сяброўкі маладой, а “ўмельныя людзі”, — кажа суразмоўца. — Таксама на вясельлі маладая павінна была быць сумнай: як пісаў у сваіх даследаваннях Адам Багдановіч, сярод халопенцаў было меркаванне, што чым больш і праўдзіва будзе маладымі плакаць падчас вясельля, тым болей яна будзе радавацца ў жыцці.

Плач для маладой з галашэннем, дарчы, лічыўся абавязковым. Галашэнні завучвалі, як вучаць песні, разам са словамі і напевам. Нават

раённага Цэнтра культуры разгаварыўся з дырэктарам установы Галінай Бандарык. Па яе словах, Цэнтр у асноўным спраўляецца з планам платных паслуг, хача праца гэтая ідзе даволі цяжка.

— Галоўная праблема — змяншэнне колькасці наведвальнікаў нашых вечаровых дыскатэчных мерапрыемстваў, — кажа Галіна Бандарык. — Справа ў тым, што непадальк ад нас падобныя паслугі — дыскатэкі, вечары адпачынку — прапаноўвае і прыватны рэстаран. Раней яны працавалі да гадзіны ночы, а мы — ажно да трох, таму людзі ішлі пераважна да нас, асабліва ў позні час. Цяпер, калі прыватнік таксама перайшоў на падобны рэжым працы, у РЦК на дыскатэкі

проста не змяшчае. Не варта і казаць, што заробкі ад танцавальных вечароў у вясковым (нават не аграгарадоцкім!) клубе за год даволі значныя: летась склалі 21,5 тысячы рублёў! Так што план платных паслуг можна выканаць і ў вёсцы. Чаму ж такога нельга зрабіць у горадзе?

— Тут у нас значная канкурэнцыя, ды і ўмовы ў прыватніка значна лепшыя за нашы, хоць гукаўзмацняльная апаратура і дзі-джэй у нас, безумоўна, лепшыя, — адказвае Галіна Бандарык. — А каб выканаць план платных паслуг, цяпер у асноўным працуем з дзесцімі і падлеткамі, ладзім дзіцячыя дыскатэкі, запрашаем школьнікаў на выпускны бал, які арганізуюем сумесна з мясцовым аддзелам адукацыі.

выязджаюць з выставамі ў школы раёна. Акрамя таго, у РЦК пастаянна ладзяць адметныя канцэртныя праграмы, падчас якіх зала пад чатырыста пасадачных месцаў бывае запоўненая, што называецца, пад завязку. Так што крэатыў ва ўстанове хапае. Таму, мяркую, і пытанне з выкананнем плана платных паслуг Крупскі РЦК паступова вырашыць на сваю карысць.

І ДЛЯ СТАРЫХ, І ДЛЯ МАЛАДЫХ

Так, я, безумоўна, згодны з ужо агучаным меркаваннем пра тое, што план платных паслуг усё ж такі лепш выконваць у вёсцы: вялікай канкурэнцыі тут, як у горадзе, няма і не прадбачыцца.

пад знакам аўтэнтыкі

Даўня знаёмыя — метадысты з аддзела бібліятэчнага маркетынгу.

Ірына Прысь заўсёды рада гасцям.

А нядаўна ў мясцовым аддзеле культуры распачалі новы праект “Вяртанне да мінулага”. Асноўная яго ідэя — аднавіць адметныя абрады Крупскага раёна і, магчыма, зарабіць сюю-тую “капейчыну”.

— Спачатку праводзілася грунтоўная даследчая праца, — кажа Таццяна Мельнік. — Галоўнымі літаратурнымі крыніцамі сталіся для нас матэрыялы вядомага этнографа Адама Багдановіча і энцыклапедыя “Традыцыйная мастацкая культура беларусаў”. Таксама каштоўнымі былі ўспаміны Зінаіды Карповіч і Лізаветы Міронавай з вёскі Зароўе.

У манарафіі бацькі Максіма Багдановіча “Пережитки древнего мирозерцания у белорусов” ёсць матэрыял, запісаны Адамам Ягоравічам з вуснаў сваёй бабулі Рузалі Осмак, якая нарадзілася і ўсё сваё жыццё пражыла ў мястэчку Халопенічы Крупскага раёна. Нагадаю, што і сам Адам Багдановіч нарадзіўся ў Халопенічах.

У выніку даследчай працы супрацоўнікі сферы культуры атрымалі каштоўныя адказы на пытанні пра вясельны абрад на Крупшчыне і з іх

практыкаваліся загалю, каб у неабходны момант не заромешча. Так што калі на Крупшчыне пабачыце сумную маладоў ў вясельным строі — не пахоўцеся, як зрабіў я, калі мне паказвалі фотаздымкі з вясельля ў аўтэнтычным стылі: усё ідзе згодна з абрадам, а не таму, што дзючына пакрыўдзілася на свайго маладога!

Як кажа Таццяна Мельнік, і вясельны абрад, і абрад правядзення Масленіцы, і Каляды ўжо былі зладжаны супрацоўнікамі некаторых сельскіх клубаў раёна. І хто яго ведае, магчыма, з цягам часу абрадавыя дзеі стануць настолькі папулярнымі ў мясцовага лоду, што за іх правядзенне можна будзе браць і нейкія грошы. Прынамсі, падобнага развіцця падзей Таццяна Іванавіча абсалютна не выключае. Што ні кажа, а гэта будзе неблагі даробак да выканання плана платных паслуг для многіх устаноў культуры раёна.

БАРАЦЬБА ЗА ДЫСКАТЭКУ

Пра план платных паслуг я загаварыў нездарма. Падчас майго наведвання Крупскага

амаль што перасталі хадзіць.

Прычына, як не цяжка здагадацца, простая: прыватнікам у райцэнтры за месца пад дыскатэчным “сонцам” усё ж такі можна. Адна з магчымасцей: больш і лепш прэзентаваць сябе і свае крэатыўныя распрацоўкі, шкэфавыя мерапрыемствы ды платныя паслугі ў інтэрнэце. Прыклад толькі адну лічбу: у адной з папулярных сацыяльных сетак сёння колькасць сяброў суполкі “Крупскі раённы цэнтр культуры” складала ўсяго 117 чалавек. Як кажуць, алчуць розніцу — асабліва на фоне лічбы сяброў суполкі сельскага клуба з вёскі Плябанайцы.

І апошняе, пра што варта сказаць. Пры ўстаноў дзейнічае народны ансамбль з народнай песні “Жывіца”, які не так даўно стаў лаўрэатам III ступені XIV абласнога фестывалю народнай творчасці “Напеў зямлі май”. А яшчэ не магу не згадаць пра аматарскае аб’яднанне “Скарбонка”, якое аб’ядноўвае калекцыянераў усяго раёна. Аматары старадаўніх манет, фотаздымкаў, значкоў, паштоўкаў, нават гумак прымаюць удзел у шматлікіх раённых мерапрыемствах,

што ж, гэта таксама выйсце з сітуацыі. Хаця, як мне здаецца, “паваіваць” з прыватнікам у райцэнтры за месца пад дыскатэчным “сонцам” усё ж такі можна. Адна з магчымасцей: больш і лепш прэзентаваць сябе і свае крэатыўныя распрацоўкі, шкэфавыя мерапрыемствы ды платныя паслугі ў інтэрнэце. Прыклад толькі адну лічбу: у адной з папулярных сацыяльных сетак сёння колькасць сяброў суполкі “Крупскі раённы цэнтр культуры” складала ўсяго 117 чалавек. Як кажуць, алчуць розніцу — асабліва на фоне лічбы сяброў суполкі сельскага клуба з вёскі Плябанайцы.

І апошняе, пра што варта сказаць. Пры ўстаноў дзейнічае народны ансамбль з народнай песні “Жывіца”, які не так даўно стаў лаўрэатам III ступені XIV абласнога фестывалю народнай творчасці “Напеў зямлі май”. А яшчэ не магу не згадаць пра аматарскае аб’яднанне “Скарбонка”, якое аб’ядноўвае калекцыянераў усяго раёна. Аматары старадаўніх манет, фотаздымкаў, значкоў, паштоўкаў, нават гумак прымаюць удзел у шматлікіх раённых мерапрыемствах,

паступ.

Але ж на гэтым крэатыўныя задумкі Ірына Прысь не заканчваюцца. Яна таксама ладзіць у паселішчы ўжо не першы год яшчэ адно знакавае мерапрыемства — “Маладзёжную тусоўку”. Зноў-такі пры дапамозе сацыяльных сетак і сталых кантактаў.

— На гэтую імпрэзу збіраю ўсіх тых, хто наведваў мае дыскатэкі, а таксама тэатральны гурток у 1990-я і 2000-я гады, — кажа Ірына Прысь. — А каб было пра што ўспамінаць, раблю стэндзі з фотаздымкамі тых гадоў. Не варта і казаць, што падобная фотавыстава выклікае захапленне ва ўсіх маіх гасцей: кожнаму прыемна пабачыць сябе і сваіх сяброў у антуражы сельскага клуба, успомніць, якімі яны былі дзесяць, а то і 20 гадоў таму, калі былі падлеткамі.

Падчас мерапрыемства ладзяцца конкурсы, гульнівыя праграмы, а таксама, натуральна, праводзіцца дыскатэка 1980-х і 1990-х гадоў — каб сённяшняй дорослыя яшчэ раз успомнілі, пад якую музыку яны “адрываліся”, калі хадзілі ў школу.

— “Маладзёжная тусоўка” ладзіцца таксама на палітай аснове, — гаворыць Ірына Прысь. — Таму толькі правядзенне гэтых дзювох названых імпрэз значна дапамагае мне ў выкананні плана платных паслуг. А ў перспектыве мне хацелася б аднавіць у клубе правядзенне вчорак — так, як гэта было колісь у нашай вёсцы. Мяркую, гэта мне па сілах.

Я, да слова, у сілах загадчыць Дубраўскага сельскага клуба-бібліятэкі зрабіць яшчэ некалькі адметных і крэатыўных мерапрыемстваў таксама не сумняюся і веру, што усё ў яе сапраўды атрымаецца. З такімі імгтэтам і цягай да творчасці іншае проста немагчыма.

Што ні кажы, а сёлетняе надвор'е не надта спрыяе правядзенню фестываляў, імпрэз і мерапрыемстваў у фармаце open-air — то халады, то дажджы, а то і снёжыца. Хаця прыйшоў раскладзе дзень усё ж адбудзецца. Вось, скажам, днямі я вярнуўся з Кобрыншчыны — пра сферу культуры раёна гарэтка будзе ісці ў бліжэйшых нумарах "К" — дзе ладзілі гарадское свята акурат у 30-гадусную гарачыню. Цяжэй за ўсё на імпрэзе было, зразумела, артыстам: сцэнічныя касцюмы нават насыцілі ў падобную спёку не надта прыемна, а трэба ж яшчэ танцаваць ды спяваць! Карацей, і да таго нялёгка працоўны хлеб культработніка ў гарачыя летнія дзенькі робіцца яшчэ больш важкім і салёным ад поту.

У аграгарадку Пятрэвічы ў чарговы раз зладзілі "Пятроўскі вянок".

стар-клас па рамёствах, уручаліся памятнай падарункі, праходзілі конкурсы на найлепшую нацыянальную страву "Бабуліны прысмакі", конкурс на лепшы падворак вёскі ды многае іншае. Мерапрыемства праходзілі ў рамках раённага семінара "Бібліятэка — цэнтр апрадэжэння нацыянальных традыцый" для супрацоўнікаў Шчучынскай раённай бібліятэкі імя Цёткі.

А 14 ліпеня ў Астрынскай гарпяслякоўкай бібліятэцы

Юшка-царыца ў антуражы "Пятроўскага вянка"

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

І БАТАЛІЯ, І БЯСПЕКА

Якраз у падобнае спякотнае надвор'е ў Міры прайшоў чарговы фестываль "Мір-1812". Як піша нам Марына Казловіч, у першы дзень на тэрыторыі Мірскага замка разгарнуліся эпічныя баі пад казакія слевы і танцы.

— На фестывалі госці ў поўнай меры змагі адчуць атмасферу 1812 года, — піша нам аўтарка допісу. — Адных прыяцэнна пляцоўка "Казакі Спа" і Праваслаўнага брацтва Праабражэння Гасподняга Нясвіжскага благавыня, іншыя з задавальненнем наведвалі белы лагер рэканструктараў, дзе пазнаёміліся з воінамі рускай і напалеонаўскай арміі.

Таксама на свяце можна было пабачыць рэканструкцыю "Бітвы пад Мірам" — першае буйное кавалерыйскае змаганне кампаніі 1812 года на тэрыторыі Беларусі, пачаставаша стравамі беларускай нацыянальнай кухні, набышы сувеніры ды паўдзельнічаць у розных дзехах святочнай праграмы.

А вось зусім іншае паведамленне ад нашай сталай аўтаркі, спецыяліста Саветскага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Мінска Таццяны Бычанок. Яна даслала нам адразу некалькі інфармацый, адна з якіх датычыць таго, што 25 ліпеня пажарнай службе Беларусі споўнілася ні многа ні мала — 166 гадоў!

— У далёкім 1853 годзе ў Мінску і ў іншых гарадах беларускай зямлі былі сфарміраваны першыя пажарныя часткі, — адзначае Таццяна Бычанок. — Авыратавальнікі цвяртаўнага пакалення працягваюць славетныя традыцыі сваіх павярэднікаў.

Акрамя таго, Таццяна Бычанок нагадала, што па ўсёй Беларусі распачалася акцыя "Канікулы без дыму і агню", што будзе праходзіць ва ўсіх летніх аздараўленчых і прыйшоўшых лагерах. "Марафон бяспекі" распачаўся з 1 чэрвеня і з гэтага часу супрацоўнікі МНС ладзяць для школьнікаў і да-

Пакаштаваць розныя гатункі юшкі можна было днямі ў Пескаўцах.

школьнікаў навучальныя мерапрыемствы. Тэмы гутарак — розныя: ад бясцэнага адпачынку на валдзе да ўкусаў апутных насыжкомых. Таксама алкажныя асобы спыняюцца на апарытме паводзін пры пажары ды вучаць карыстацца вогнетушыцелем.

І АБРАДЫ, І ЮШКІ

Пра свята "Вясёлы вазок — чатыры колы" распавялі нам супрацоўнікі Курьлявіцкага цэнтра волнага лавіцка і культуры, што ў Масцоўскім раёне Гродзенскай вобласці. Мерапрыемства прайшло ў аграгарадку Курьлявічы, дзе для гасцей было зладжана тэатралізаванае прадстаўленне, прапавалі дзіцячыя атракцыёны, выстава народнай творчасці ды многае іншае.

Дырэктар Навагрудскага РЦКІНТ Наталя Кавальска даслала допіс пра тэатралізаванае абрадавае свята "Пятроўскі вянок", што днямі прайшло ў аграгарадку Пятрэвічы.

— У гэты дзень работнікі мясцовага СДК і актыўныя ўдзельнікі аматарскай самадзейнасці спялі пятроўскія вянок і на ўпрыгожанай навозцы аб'ехалі Пятрэвічы, — піша Наталя Кавальская. — Дзіўчаты вішавалі жыхароў

са святам, спявалі пятроўскія песні і па традыцыі ўручалі ці закідалі на дахі дамоў гасцінных гаспадароў вянок.

Пасля аб'езду паселішча самадзейныя артысты запрасілі ўсіх на канцэртна-гульнявую праграму, якая ладзілася на святочнай пляцоўцы ў самым цэнтры аграгарадка Пятрэвічы. Таксама прайшлі конкурсы вяноўкі сярод падворкаў, конкурсу-дэгустацыі вырабаў з малака "Малочныя рэкі — кіслыныя берагі", конкурсна праграма сярод сямейных пар "Рай у шалашы" ды шмат чаго яшчэ.

А ў аграгарадку Пескаўцы Лідскага раёна нядзядна справілі свята "Юшка-царыца запрашае падружыцца".

— Як іх тут толькі відаў юшкі не было! — пішуць нам супрацоўнікі Лідскага РЦКІНТ. — Юшка белая і чорная (адрозніваецца спецыямі), класічная, трайна (тры віды рыбы), янтарная (падфарбаваная шафранам) і нават пахмелыя (з дабаўленнем часнаку і лімона).

Не ведаю, яку каго, а ў мяне падобнае апісанне проста спіну гоіць. Таму абяцалем з'ездзіць на наступнае свята ўсёй ролаксый "К" і пакаштаваць юшку разам з гаспадарамі!

Свята чаю і зёлак у вёсцы Мажэйкава прайшлося ўсім даспадобы.

Да слова, у якасці журы конкурсу былі самі мясцовыя жыхары. Больш за ўсё галасоў было аддадзена юшцы пад назвай "Улюблёная", яку зварылі ў Міноітах. Узнагароды таксама атрымала юшка з Ганчароў і Беліцы. Самы смачны рыбны пірог зрабіла Галіна Сафонава з Пескаўцаў.

А ў праграме свята былі і майстар-класы, і конкурсы рыбацкіх былін і баек, і гульні атракцыён "Рыбалка", а таксама спевы калектываў аматарскай творчасці Дзігвонскага Дома культуры і народнага сямейнага ансамбля Парфенчыкаў з Бердаўскага культурна-дасугавага цэнтра.

АД ЧАЮ ДА... ПРЫСМАКАЎ"

Без гарбаты жыццё не такое прыемнае, скажа вам любы кітаец ды, відаль, літаральна кожны беларус. Вось і ў аграгарадку Мажэйкава Лідскага раёна зладзілі свята гарбаты і зёлкаў. Работнікі Мажэйкаўскага Дома культуры пастараліся прадманстраваць гасіям унікальныя традыцыйныя чаяванія розных народаў, таму кожная пляцоўка была цікавай і захапляльнай.

— Гасцінна запрашалі работнікі Міноітаўскага культурна-дасугавага цэнтра на рускі чай з пернікамі і абаранкамі, Бердаўскага культурна-дасугавага цэнтра на ўкраінскі чай з пірагам, — пішуць нам супрацоўнікі Лідскага РЦКІНТ. — Беларуская пляцоўка прыгавала водарам зёлкаў, дзе шчыравалі работнікі Ваверскага Дома культуры. А аддзел метадычнай і культурна-масавай работы Лідскага цэнтра культуры запрашаў пасмакаваць эргзініскі байкавы чай, а таксама спазнаць тямніцкі ўсходняе чаявання, дзе была паказана сапраўднае чаянае цырымонія па-кітайску і па-карыіску.

Таксама падчас дзеі была адкрыта выстава посуду для чаявання, прапавалі пляцоўкі з мёдам, рамеснымі вырабамі, дзіцячымі атракцыёнамі. А яшчэ адбылося выступленне народнага ансамбля народнай музыкі "Гудскі гармонік" ды ўдзельніцаў аматарскай творчасці Мажэйкаўскага СДК.

Пра свята вёскі, якое прайшло на тэрыторыі Куляшоўскай сельскай бібліятэкі-музея, што ў Шчучынскім раёне, піша нам метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу мясцовай раённай бібліятэкі. У гэты дзень, як піша загадчык аддзела Тамара Круталевіч, на пероне і ў зале чаяванна аўтавакзала пасажыры мелі магчымасць паўдзельнічаць у розных бліш-шоу, пазнаёміцца з серыйнай краязнаўчай выданняў Бярэзінскай ЦБ ды значна папоўніць скарбонку сваіх ведаў пра Бярэзіншчыну.

Шчучынскага раёна, па словах той жа Кацярыны Кіселар, прайшло свята пазэіі "Спяваю табе, мой край, з адкрытаю душой". Гледачы "сустрэліся" з Алаісай Пашкевіч (Цёткай) і героямі яе твораў, тут гучалі вершы пра родны край і не толькі, была зладжана выстава народных умельцаў.

Ажно з 6 па 14 ліпеня ў Ашмянках праходзіў фестываль праваслаўнай культуры "Кладзесь", у рамках якога ў бібліятэках Ашмяншчыны прайшоў шэраг мерапрыемстваў. Так, 6 ліпеня ў гарадской бібліятэцы адбылася сустрэча-гутарка з кандыдатам культуралогіі Наталіяй Шчарбаковай, падчас якой гасця расказала пра манастыры, што знаходзяцца на тэрыторыі Беларусі, прадставіла прэзентацыю, прысвечаную іконам і іх гісторыі. А 10 ліпеня ў раённай дзіцячай бібліятэцы зладзілі майстар-клас па акцёрскім майстэрстве і мастацкім чытанні для дзяцей. Адбыліся і іншыя сустрэчы ды былі аформлены адметныя кніжныя выставы.

І апошня дзе інфармацыя, на гэты раз з Мішчыны. Так, цэнтр традыцыйнай культуры і побыту вёскі Плябань 21 ліпеня зладзіў фотавыставу "Вясельныя вяночкі Маладзечаншчыны", якая суправалжася гукавой дарожкай ды майстар-класамі па народных танцах. Як піша выдучы рэдактар Маладзечанскай ЦКС Надзея Бондар, на выставе было прадэманстравана 30 вясельных здымкаў, з якіх самыя старыя датуюцца 1916 годам.

А ў Берзіно 18 ліпеня прайшла акцыя "Краязнаўчы прыпынак", зладжаная аддзелам маркетынгу мясцовай раённай бібліятэкі. У гэты дзень, як піша загадчык аддзела Тамара Круталевіч, на пероне і ў зале чаяванна аўтавакзала пасажыры мелі магчымасць паўдзельнічаць у розных бліш-шоу, пазнаёміцца з серыйнай краязнаўчай выданняў Бярэзінскай ЦБ ды значна папоўніць скарбонку сваіх ведаў пра Бярэзіншчыну.

Калекцыянер чалавечых лёсаў

Альманаху “Маналог” 23 гады, адпаведна і 23 нумары — новы выйшаў нядаўна. Рэдкае літаратурна-мастацкае выданне, якое з гонарам называе сябе аўтарскім, і якое насуперак сваёй некамерцыйнасці выдаецца у выглядзе шыкоўнай каляровай кніжкі. Галоўныя ў ім маналогі людзей — творцаў, якія шмат у чым і вызначаюць тое, што мы называем беларускай культурай і мастацтвам: ад будучага Нобелеўскага лаўрэата да знакамітых музыкантаў, ад ушанаваных мастакоў да забытага паэта, ад бардаў да самых актуальных пісьменнікаў... Ужо сабралася пажважная калекцыя. Аўтар, стваральнік “Маналога” Аляксей АНДРЭЕЎ распавёў “К” пра творчыя прынцыпы, гісторыю любві і новы нумар альманаха.

Надзея КУДРЭЙКА

СРОДАК МАСАВАЙ КАНСЕРВАЦЫІ

— Ці можна вашае выданне з чым-небудзь параўнаць у Беларусі, паставіць у адзін шэраг?

— Магчыма, можна параўнаць з тымі альманахамі і часопісамі, у якіх ёсць літаратура, мастацтва, публіцыстыка — але менавіта з аўтарскімі праектамі. Усе яны, дзякуючы Богу, са сваім тварам і вельмі адрозныя адзін ад аднаго. Праблема ў тым, што іх вельмі мала. У чым асаблівае “Маналог”? Напаўжартам называю яго антрапалагічным праектам, а сябе — калекцыянерам чалавечых лёсаў. Таму што мяне ў першую чаргу цікавяць канкрэтныя людзі, якія яскрава выяўляюць сябе ў творчасці і жыцці — літаратары, мастакі, музыканты, фатографы, тэатральныя дзеячы... У апошніх двух нумарах рагтам з’явіліся і прадстаўнікі беларускага бізнесу, бо я зразумел, што ў дзейнасці тых людзей, з якімі мяне звёў лёс, творчасці не меней, чым у нашай працы. Так што ў гэтым сэнсе “Маналог” ні на што непадобны.

На кожны нумар звычайна мы выбіраем аднаго героя-мастака: гэта і яго маналог, і яскравыя рэпрадукцыі карцін. Такім чынам, за гады было 23 мастакі, і ніводзін з іх не выпадаковы — Зоя Літвінава, Сяргей Грыневіч, Уладзімір Цэслер... У гэтым нумары Андрэў Такінданг. Нячастая перыядычнасць дае час на спакойнае асэнсаванне, нам не трэба пісаць, што ў музыканта, напрыклад, учора выйшаў альбом, а ў пісьменніка кніга — пра гэта напішучь СМІ. У нашым выпадку можна сказаць, што мы не “сродак масавай інфармацыі”, а “сродак масавай кансервацыі”. Мне важна дацца з чалавека тое, што застаецца ад яго ў часе, пра што будзе цікава чытаць і праз год, і праз дзесяць, і праз 50. Гэта энцыклапедыя нашага часу ў 23 тамах.

— Многія творцы, з якімі можна сустрэцца на старонках вашага альманаха, вядомыя і нават славуць, і ў сваім жыцці інтэр’ю давалі неаднойчы. У чым тады адметнасць “Маналога”?

— Маналогі — а па сутнасці інтэр’ю, з якіх я прыбіраю свае пытанні, — гэта базывы жанр альманаха, але ў нас няма і аўтарскіх тэкстаў: эсэ, публіцыстыкі, нават мастацкіх твораў малых фармацат. І

ніяк нельга сказаць, што гэта мы адкрылі таго ці іншага чалавека, што толькі ў нас можна пачытаць таго ці іншага аўтара. Тут істотна, што мы ствараем такі ідэальны казанчы свет, у якім жывуць усе гэтыя цудоўныя, разумныя і таленавітыя людзі. Па вялікім рахунку, немасавая, высокая культура паўсюль расце ў асобных своеасаблівых парнічках. Калі не выплюся, магу назваць гэта “культурным гэта”, але “казачны свет” мне падабаецца болей. І ў яго мы свядома не пускаям нейкія надзённыя праблемы — як бы каму яны ні балелі, як бы востра ні стаялі, а я ўсё адно люблю стары анекдот пра Леаніда Ільіча і эпоху Альы Пугачовай, я ўсё адно ўпоўнены, што калі будучы згадваць Англію XVII стагоддзя, то спачатку будзе Шэкспір, а толькі потым Марыя Стюарт. Няхай наш казанчы свет выглядае ілюзорным, ніякіх зусім нязначных камусці падаецца тое, што робяць любімыя мной аўтары і героі, але я ўтэўнены — ад нашага часу застаецца менавіта гэта. А ўсё астатняе, што зараз баліць, раздражняе ці радуе, сыдзе як вада скрозь пясок. Уся гісторыя таму прыклад.

КОЖНЫ ТЭКСТ, КАРЦІНКА І ЧАЛAVEK — ЧАСТКА МАЗАІКІ

— Давайце пагартаем старонкі сёлета “Маналога”.

— Яго значная частка прысвечаная памяці мастака і паэта Міхала Анемпальскага, альход якога для многіх, у тым ліку і для мяне, стаў асабістай драмай. У нумары многа фотаздымкаў, а яшчэ ёсць тэксты, напісаныя Адамам Глобусам, Феліксам Аксёнавым і Валянцінам Акудовічам. Вось чым гэты нумар адрозніваецца ад астатніх. Бо канцэпцыйны спецыяльна мы не ствараем, проста кожны раз складваем з кавалячкаў прыгожай смальты новую незвычайную мазайку. Кожны тэкст, карцінка і чалавек — гэта яшчэ адна частка вялікай мазайкі.

Літоўскія аўтары нумара — Сігітас Парульскіс, вельмі цікавы празаік, і Гінтарас Граўскас, наш даўні сябра, паэт, драматург, што працуе ў клайпедскім тэатры. Наша так званая “французская рэдкалея” падарыла нам знаёмства з цікавым фатографам Клаўдзіем Слюбанам. Можна пачытаць Адама Глобуса, Альгерда Бахарэвіча, Юлію Чарніўскую, Элеанору Ляхновіч і гэтак далей. Зразумела, ёсць вершы Веняміна Блажэнна-

га — гэта той камертон, па якім мы з першага выпуску звяраем нашы дзеянні, тэксты і героі, па якім мы, так бы мовіць, настрайваем музыку выдання.

Адкрыццём нумара назваў бы музыканта і мастака Андрэя Такіндана. Я раней пра яго ведаў, чуў песні, але як мастака і чалавека адкрыў толькі зараз. На мой суб’ектыўны погляд, тое, што ён робіць у жывапісе, проста цудоўна. Постаць Такіндана вельмі каштоўная яшчэ і таму, што ён параўнальна малады чалавек. Бо, калі я пачынаў гэтую справу, мне было гадоў 27, і ўсё астатнія героі бы-

— Вы падкрэслівае суб’ектыўнасць погляду. У чым яна праяўляецца?

— Сапраўды, мы ніколі не прэзентавалі па права вышчаць “ад імя і па даручэнні”. Існуе рэдкалея, і па вялікім рахунку гэта нашы агульныя прыхільнасці — эстэтычныя, этычныя, стылістычныя. Зараз у рэдкалеі Адам Глобус, Ганна Балаш, Саша Марчанка, Валодзя Парфянок. Сваім маленькім калектывам аднадушцаў мы выбіраем героіў аўтараў, вырашаем, што такое прыгожа і што такое добра. Нікога не хачу пакрыўдзіць, але ёсць цэлы шэраг усім вядомых імёнаў,

Важна дацца з чалавека тое, што застаецца ад яго ў часе, пра што будзе цікава чытаць і праз год, і праз дзесяць, і праз 50. Гэта энцыклапедыя нашага часу ў 23 тамах.

лі яшчэ нестараы. А вось цяпер па аб’ектыўных прычынах большасць з іх майго ўзросту — каля 50 гадоў і больш. І калі з’яўляюцца людзі маладой генерацыі, але з падобнымі этычнымі і эстэтычнымі прыхільнасцямі, для мяне гэта як падарунак лёсу. Увогуле, з моладдзю на нашых старонках ёсць некааторая праблема. Мой вопыт назірання за біяграфіямі і лёсамі пераканаў мяне ў тым, што творца павінны настаяцца, бы добрае віно, набыць з часам і смак, і каштоўнасць. З пэўнага ўзросту ты ў чалавеку ўжо не памыляешся. Калісьці ў нас была рубрыка “Новыя імёны”, і ўсе яе маладыя героі былі яскравымі і перспектыўнымі. Але мінае час, ты адкрываеш “Маналог” і разумеш, што нікому ўжо не зможаш растлумачыць, чаму пісаў пра гэтага чалавека — той ці заняўся нечым іншым, ці не апраўдаў спадзяванняў. А такому “манументальнаму” выданню як “Маналог” важна не памыліцца ў героі. У гэтым выпуску, дарчы, ёсць маналог літаратара Андрэя Дзічэнкі — яму 30 гадоў, але гэта ўжо вельмі сталы малады чалавек.

ДВУХМОУНАЕ ВЫДААНЕ — АНТЫКУЛЬТУРНАЯ З’ЯВА

— Я памятаю, як “Маналог” пачынаўся і як найперш ён быў скіраваны на рускамоўную культуру Беларусі і такое ж культурнае асяроддзе. Вядома, што з таго часу адбылася сур’ёзная трансфармацыя, і цяпер многія героі творць па-беларуску.

— Думаю, што на той час я і сам добра не ведаў беларускамоўны свет, а гісторыя “Маналога” ў тым ліку гісторыя асабістага пошуку. Але ж і сітуацыя з культурай змяняецца. Нягледзячы на тое, што на вуліцах па-ранейшаму гавораць па-руску, але на тэмы, якія мяне цікавяць, усё часцей размаўляюць па-беларуску. Людзей з такім тыпам мыслення, як у Сяргея Харэўскага, Альгерда Ба-

харэвіча, Ігара Бабкова і іншых нашых аўтараў, на рускай мове зарас меней. І гэта добра, і гэта правільна. Бо сітуацыя, калі большая частка культуры існуе на беларускай мове, пры гэтым існуе асобна ад сваіх грамадзян, дзіўная.

— Але трохі невыясла, што ў беларускім часопісе беларускія аўтары перакладаюцца на рускую мову...

— Калісьці даўно ў маім жыцці з’явіўся Адам Глобус. Я зачараваўся яго кнігай “Койданава” і захацеў фрагменты з яе надрукаваць у “Маналог”. Канешне ж, думаў зрабіць гэта на беларускай мове. Але Глобус сказаў, што так не будзе, і сфармуляваў для мяне тэзіс, які я ашаніў крыху пазней. Ён сказаў, што двухмоўнае выданне — гэта антыкультурная з’ява, таму тэкст трэба перакласці на рускую мову. І гэта стала прынцыпам для “Маналога”. Так, акрамя раней згаданых, па-руску ў нас можна прачытаць Валянціна Акудовіча, Андрэя Хадановіча, Паўла Касцюкевіча, неўзабаве Таццяну Нядбай, Марыю Мартысевич і гэтак далей. У рэшце рэшт, для мяне важна не на якой мове гавораць, а што гавораць. Да таго ж, “Маналог” не механічна сабраў зборнік — гэта сінтэтычная канструкцыя, якая выбудоўваецца па нейкіх музычных законах, калі тэксты, ілюстрацыі, здымкі і рэпрадукцыі знаходзяцца ў складаных узамалносінах. І мне, аўтару і стваральніку, рэдагаванне праект на той мове, на якой я не думаю, падаецца несумленным і няшчырым.

ЭФЕКТ АДКЛАДЗЕНАЙ КАШТОУНАСЦІ

— У тым, што альманах выходзіць на паперы, прычым на вельмі якаснай, ёсць нейкі момант эстэтыза?

— Канешне. Мне падабаецца, што ў “Маналога” ёсць такое дарогае паліграфічнае ўвасабленне. Але калі я толькі пачынаў, у папярочных выданнях яшчэ не было нічога дзіўнага — інтэрнэт тады быў рэдкасцю. Зараз жа кожны нумар ёсць у селіве, можна адкрыць сайт, чытаць і глядзець. Але кожная нашая кніжачка — матэрыяльная каштоўнасць, як твор мастацтва, як працэт для калекцыянераў і бібліятэч. Перад прэзентацыяй кожнага нумару мне заўсёды тэлефануюць з Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, каб я не забыўся аддаць ім нумароў 30 — там нашае выданне шануюць нароўні з іншымі значымі творами. Адтуль “Маналог” трапіла і ў бібліятэку Кангрэса ЗША, і ў Нобелеўскую бібліятэку, і ў іншыя еўрапейскія.

— Як вы думаеце, ці ўплывае ён зараз на культуру, на грамадскую думку?

— Не ведаю, як зараз, але ўпэўнены, што будзе ўплываць потым. Ёсць такі эфект адкладзенай каштоўнасці, і ў культуры ён існуе аб’ектыўна. Для мяне калісьці ўсё пачыналася з майей зачараванасці часопісамі рускага Сярэбранага веку. Я вучыўся на журфаку, хадзіў у Ленінку ў аддзел рэдакцый кнігі і там чытаў — “Мир искусства”, “Золотое руно”, дзе пісалі Бенуа, Бальмонт, Розаннаў... Што гэта азначала ў тым часе, а што зараз? Аказваецца, усё і прыгожае і жахлівае з той эпохі было прагаворана, сфармулявана гэтымі часопісамі. Ведаю, прагучыць нясіплага, але для мяне вядома, што тое, як мы жылі ў сваім часе, будзь хутчэй вывучаць не па штодзённай просе, а па “Маналог” і падобных яму выданнях.

19 чэрвеня народнаму пісьменніку Беларусі **Васілю Быкаву** споўнілася б 95 гадоў. Да гэтай даты прымеркаваны шэраг адмысловых мерапрыемстваў, што ладзяцца ў розных кутках краіны. Адно з іх — выстава “**Васіль Быкаў. Пункціры жыцця**” ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Тут да верасня можна ўбачыць кнігі з арыгінальнымі аўтографамі класіка — асоба пісьменніка раскрываецца праз простыя подпісы на памяць сябрам, калегам, знаёмым, лісты ды паштоўкі.

“Пункціры жыцця” — назва “далітаратурнай біяграфіі” Васіля Быкава, яго першага мемуарнага твора.

— Кожны аўтограф тут — як паўнаважаны твор-прысвячэнне. Гэта своеасаблівы штрых на лёсе чалавека. З такіх штрыхоў можна скласці лінію жыцця аўтара, — лічыць Вольга Гулева, загадчыца навукова-экспазіцыйным аддзелам музея і адначасова куратар выставы.

Сапраўды, уласнаручныя подпісы класіка, як і фотаздымкі, зафіксавалі яго ўнутраны стан у пэўныя моманты. Кожны стэнд — нібыта яшчэ адна рыска на контуры яго біяграфіі.

Галоўнымі экспанатамі сталі кнігі, якія Быкаў падарыў і падпісаў самым бліzkім сваім сябрам — Алесю Адамовічу, Рыгору Барадуліну, Валянціну Болтачу, Генадзю Бураўкіну, Аляксею Карпюку, Пімену Панчанку...

Большасць з кніг апынулася на выставе, дзякуючы сваякам іх першых уладальнікаў. Яны перададзены ў музей часова для экспазіцыі. Але ёсць і твая кніжкі, якія аўтар сам пакінуў для фонду — у 1994 годзе адбылася адзіная прыжыццёвая выстава, за год да якой Быкаў ахвяраваў музею каля тысячы экзэмпляраў сваіх выданняў. На іх захаваліся сціплыя подпісы: “Музею гісторыі беларускай літаратуры”.

“З УПЭЎНЕНАСЦЮ Ў БУДУЧЫМ І ПАВАГАЮ ДА МІНУЛАГА”

Выстава нагадвае і пра Гродна, дзе Васіль Уладзіміравіч жыў з 1947 па 1978 гады. Вольга Гулева дадае: “У “Доўгай дарозе дадому” Быкаў пісаў, што калі выбіраў горад, Гродна неж яго прыцягнуў, прывабіў сваёй архітэктурай. Несумненна, месца стала для пісьменніка бліzkім і родным, падаларыла добрых прыяцеляў. А для нас было важна паказаць у экспазіцыі акурат твая адносіны, якія прайшлі праз усё жыццё пісьменніка”.

З гарадзенскіх часоў у Быкава засталася два надзейных чалавека: Аляксей Карпюк і Валянцін

“З братняй ўдзячнасцю і назаўжды, Васіль Быкаў”

Болтач. Сёння перад наведвальнікамі ляжаць кнігі, разгорнутыя на форзацах, па якіх прыгожым, акуратным почыркам выведзена: “Аляксею Карпюку, нязломнаму чалавеку, сябру, пісьменніку гучнага голасу, з упэўненасцю ў яго будучым таксама як і з павагаю да яго мінулага”. Ці: “Міламу Валянціну з даўняй гарадзенскай прыязнасцю”.

“АД БЕГУНА-ПРАЎДЗІСТА”

— Калі кніжка — гэта значная падзея ў творчасці пісьменніка, то аўтографы на ёй — гэта ў першую чаргу старонкі яго асабістага жыцця, — кажа куратар

выставы. Перагортваем яшчэ адну такую старонку — Алесь Адамовіч. Яны абодва прайшлі праз вайну, потым разам змагаліся за праўду, падтрымліваючы адзін аднаго, нават творчыя шляхі ў іх падобныя. Аляксандр Міхайлавіч — адзін з найлепшых сябраў Быкава: “Алесю Адамовічу, самаму, самаму... для мяне ў сэнсе таленту, розуму і сумлення. З братняй ўдзячнасцю і назаўжды 25.05.74 г.

А вось іншыя прасякнутыя сардэчнасцю і пашчотай радкі: “Алесю Адамовічу — наўздагон за праўдай і Адамовічам, але хіба іх абодвух дагоніш! І усё ж... Ад бегуна-праўдзіста В. Быкава”.

“З ПАЖАДАННЕМ НЕ ХВАРЭЦЬ”

Экспазіцыя дапаўняе рэдкамі фотаздымкамі Яўгена Коктыша, на якіх Васіль Быкаў у асяроддзі сваіх прыяцеляў: Ніла Гілевіча, Ігара Лучанка, Валян-

ціна Тараса, таго ж Адамовіча, Рыгора Барадуліна. Апошні таксама адыграў вялікую ролю ў жыцці пісьменніка. Зямляк і другі найлепшы сябар, ён сказаў калісьці: “Лёс мой пазначаны: Бог, Мама, Васіль”. З уласных барадулінскіх архіваў у музей патрапілі яго лісты за мяжу да Быкава і, канешне ж, кнігі самога пісьменніка з подпісамі Барадуліну. На “Доўгай дарозе дадому”, напрыклад, такі: “Дарагому Рыгору, беларускаму песняру і герою гэтага эпасу, з нязменнымі абдымкамі”.

Увогуле кажуць, што сваю апошнюю прыжыццёвую кнігу Быкаў паспеў падпісаць толькі самым бліzkім сябрам. Таму на стэндах так шмат экзэмпляраў менавіта яе. Магчыма, самы канральны і, здаецца, апошні па часе ў экспазіцыі інскрыпт на “Дарозе...” ён пакінуў для дачкі Адамовіча: “Мілай Наташы Адамовіч ад хворага Быкава з жахаданнем не хварэць. 17.VI.03”. Праз пяць дзён Быкаў памёр.

“КАБ ЦЯБЕ БОГ МІЛАВАЎ АД АПОШНЯЙ”

Да прыкладу, наадварот адзін са старэйшых аўтог-

да падобных актыў, ён палюбіў пастаноўку і самога Глебава. Захаваліся прысвячэнні і яму. А яшчэ на выставе ёсць цікавы фотаздымак, дзе творцы ўдвух стаіць на фоне сталічнага Палаца спорту падчас нейкага свята.

Цікава таксама ўчытвацца ў хвалісты почыркі Пімена Панчанкі, які адпраўляў Быкаву паштоўкі з віншаваннямі ў дзень нараджэння, сачыць, як развіваліся адносіны з Генадзем Бураўкіным — ад аўтографа 1964 года да лістоў з Нью-Ёрка пачатку 1990-х. Дарэчы, Генадзь Мікалаевіч, у адрозненне ад Пімена Емяльявіча, пісаў вельмі роўным і нават строгім почыркам.

Жывы сябар Быкава і ў нейкім сэнсе яго былы паплекнік — гэта Сяргей Законнікаў. “Дарагі Сяргей, каб ведаў: воўчая зграя не страшнейшая за чалавечую. Каб цябе Бог мілаваў ад апошняй”, — напісаў аўтар на падоранай кніжцы. Сяргей Іванавіч усяляк дапамагаў Быкаву. Калі рыхтаваўся да выдання тэкст “Знака бяды”, Законнікаў ездзіў у Маскву замовіць за яго слова.

Гэта далёка не ўсё, што прадстаўлена ў экспазіцыі. Ёсць тут прысвячэнні

і перакладчыку Валянціну Тарасу, і загадчыцы бібліятэкай Саюза пісьменнікаў Марыі Хайноўскай, і фатографу Уладзіміру Сізу, і пісьменніку Івану Чыгрынаву, і шмат каго яшчэ.

Хочацца падзякаваць людзям, якія ахвяравалі для стварэння экспазіцыі гэтыя каштоўныя для іх саміх ці жыцця іх бліzkіх артэфакты. Некаторыя радкі, напісаныя рукой Васіля Быкава, вельмі кранаюць — у іх так шмат асабістага. Як аказалася, паказаць дарчыя подпісы — назвычай цікавы і прыстойны спосаб ушанаваць памяць народнага пісьменніка і пазнаёміць з ім бліжэй.

“Мы прызвычайліся жыць самастойна”

Наша размова з Алегам РУДАКОВІМ пачынаецца з відавочнага — з тэмы адлегласці. Ён прыляцеў з Іркуцка, а да Мінска адтуль — каля шасці тысяч кіламетраў. Розніца ў часе — пяць гадзін, і калі ў нас вечаровы змрок, там ужо віднее. Адаптавацца арганізму няпроста. Тым не меней, гэты далёкі край прынамсі гадоў 450 звязаны з нашай гісторыяй. Беларусы былі сярод першых каланізатараў Сібіры і потым цэлымі хвалямі туды траплялі — самахоць ці міма сваёй волі. Сотні вёсак у Прыбайкаллі заснаваныя выходцамі з нашых мясцінаў! Але гэта — толькі гістарычны бэкграўнд: дзе нашы не прападалі? Галоўнае тое, што беларускі рух у Іркуцку сёння можна лічыць сапраўдным феноменам. Уласна, ён і стаў нагодай для гутаркі з бадзёрым нават у дажджлівы панядзелкавы ранак актывістам.

Ілья СВІРЫН / Фота з асабістага архіва Алега РУДАКОВА

— Праблема, якая хвалюе беларускія суполкі ва ўсім свеце, — як перадаць нацыянальную свядомасць наступным пакаленням эмігрантаў, што выраслі ўжо на іншай глебе?

— У нашым гурце “Крывічы” толькі я адзін нарадзіўся ў Беларусі, на Полаччыне. Астатнія 12 удзельнікаў — беларусы Сібіры. Старшыня клуба з такой самай назвай Воля Галанова — сібірская беларуска ўжо ў трэцім пакаленні: яе прадзядулі ды прабабулі перабраліся туды хто ў сталынінскую рэформу, а хто ў 1920-я. Але паслухайце, як цудоўна яна гаворыць на роднай мове! Памятаю, на “Славянскім базары” віцебскія тэлевізійшчыкі доўга не давалі веры, што гэтая дзяўчына прыехала ў Беларусь упершыню.

— На фота з вашых імпрэз я бачу вельмі шмат маладых твараў — што для беларускай дыяспары, на жаль, не звычайна.

— Заховайце людзей аднымі толькі настальгічнымі ўспамінамі пра Беларусь немагчыма — а многія нашы суполкі выключна іх і прапануюць. Сабрацца на якое свята, кліцак нагатаваць, пагама — гэта, вядома, добра. Але ці выпадае здзіўляцца, што маладзёў туды не зацікавіць? Ёй там проста няма чаго рабіць.

— А як вам удаецца яе завабіць?

— Праз інтэрактыў. На наша Купалле збіраецца да 350 чалавек. Прыходзяць і бураты, і рускія... У 1996-м, калі мы пачыналі, было добра калі паўсотні — і ніхто тады не верыў, што імпрэза датрымае да раніш! Але калі мы ўсе ўключаемся ў працэс, сумаваньне ўжо не даводзіцца. Вогнішча, карагод, скокі, пошук папараць-кветкі — поўнае занурванне ў сівія часіны!

— Якім чынам вы тлумачыце выходцам з беларускіх земляў, што яны — прадстаўнікі сваёй адметнай культуры?

— Я з такой нагоды люблю прыводзіць жартоўныя прыклады. Скажам, калі наш хлопеч назава дзяўчыну “зяюляй” або “журавіначкай”, та яна вырастае. А калі рускі назаве рускую “кукушккой” ці “кляквой”, дык зробіць поўху. І ўдумліва асэнсаваныя народныя менталітэты, які праявіліся і ў міфалогіі, і ў самой нашай мове, ты разумеш, што гэтыя сэнсавыя адрозненні невыпадковыя.

Дарэчы, беларускія вёскі ў Сібіры можна пазнаць з першага погляду. У іх заўжды простая галоўная вуліца, а праз кожную пыць — шэсць хат завулачак. Вёскі як арнамент! Бурацкія альбо рускія паселішчы зусім іначай забудаваныя: там хаты ўросып. Да ўсяго, толькі ў беларускіх вёсках садзіць бульбу ў барозны! Іншыя — чамусьці пад рыдлёўку, нават калі коней маюць. Хаця гэта ж куды цяжэй.

— Наколькі я ведаю, вы рэгулярна ладзіце этнаграфічныя экспедыцыі па Сібіры...

— Сёлета таксама збіраўся ў Тулунскі раён, але не даехаў. У чэрвені распачалася халівая паводка, і многія беларускія паселішчы апынуліся пад пагрозай знішчэння. Скажам, вёска з назвай Пабярэга амаль цалкам затопленая. Жыгяркі ледзь-ледзь змаглі ўратавацца, а вось іх гаспадаркі загінулі.

Вёску Чарчэт вада не паглынула, але на два тыдні яе адрэзала ад цывілізацыі. Людзі жылі нават без электрычнасці. Памятаю, тэлефанавалі туды дырэктару Дома культуры, а ён кажа: у мяне зараз тэлефон разразіцца — і ўсё, сувавія знікне. А да райцэнтра там кіламетраў 150, да абласнога і наогул туды 16 гадзін цягніком ехаць. Адлегласці ў Сібіры не тыя, што ў Беларусі!

— Можна, праз гэта ў традыцыйнай культуры прыбайкальцы беларусаў з’явіліся нейкія адметнасці? Усё ж, цэлае стагоддзе яны жылі адасоблена.

— Так, сёлета мы прывезлі на фест “Наш Грунвальд” (праходзіў у Дудутках 20 — 21 ліпеня. — “К”) вывучальны нам падчас экспедыцый побытавыя танцы. І вельмі здзіўліліся, што ў Беларусі іх не ведаюць. Думаю, у свой час полькі ды кракавіякі выпеснілі тут мясцовыя і больш старажытныя скокі. А ў Прыбайкаллі яны захаваліся.

— Зазвычай першае, што страчваюць беларускія перасяленцы, — гэта мову. У цяперашні век глабалізаваны яно, на жаль, у нечым заканамерна...

— Памятаю часіны, калі ва ўсім Іркуцку было не знайсці, з кім па беларуску парамаўляць — хіба толькі акцэнт у гагоўцы з землякоў заставаўся. Але як толькі мы ў 1998 годзе заснавалі клуб “Крывічы”,

3 беларускай новага пакалення Аляксей. Вёска Тургенеўка, Сібір.

адразу распачалі курсы па вывучэнні мовы. Праз іх прайшло ўжо шмат пакаленняў. Ёсць факультатыў і ў вёсцы Тургенеўка. І сёння калі чалавек далучаецца да нашага клуба, ён сам лічыць патрэбным вывучыць беларускую мову — гэта падаецца для яго натуральным. Нават ужо мода такая пайшла! Мы ж і міжсобку ў клубе па-беларуску гаворым.

— Але ж многім, пэўна, яе давялося вучыць амаль з нуля?

— Вядома! Аднойчы да нас звiтала ўжо немаладая настаўніца Кацярына Агаркава-Ляпо, якая нарадзілася пад Воршай, з’ехала ў маладосці ў Сібір і ўжо гадоў пятнаццаць не была на радзіме. Як пачула беларускую мову — бачу, у яе ажно слёзы на вачах! І вось, яна выдала ўжо трэцюю кніжку вершаў па-беларуску.

Быў і даволі казусны выпадак. Адна дзяўчына, якая нарадзілася ў Сібіры, нядрэнна вывучыла на нашых курсах беларускую мову і выправілася ўпершыню на радзіму. Вяртаецца назад — і ледзь не з кулакамі на мяне кідаецца. Маўляў, выходжу я на вуліцу, загаворваю па-беларуску — а ўсе дзіўяцца.

— Ці не крыўдна вам было?

— Не прывыкаць! Памятаю, яшчэ школярюм паехаў са сваёй вёсцы ў Полацк займацца валеяболам. І ў камандзе з мяне кніпч пачала. Тады сярод гарадской моладзі было модна гаварыць з гэтым маскоўскім праносам: “нучэ, пайдём”. Таму з майго швэрдлага “ч” усё здзекваліся. А я тады зусім на беларускую перайшоў — ім назло! Самае цікавае, што з часам мяне за гэта нават сталі паважаць.

— Ці часта вы сустракаеце такоў роакцыю сёння, калі гаворыце па-беларуску ў Беларусі?

— З кожным сваім прыездом усё раздзей. Калі пытаюся ў мінакоў, як куды прайсці, мне іншым разам і алкавацкі па-беларуску. Заўважна, што стаўленне да роднай мовы мяняецца.

— А як вы, былы расійскі афіцёр, ёў захопіліся?

— Я вучыўся ў ясковай школе, дзе ўсе прадметы былі па-беларуску. А калі паступаў у ваенную вучальню, здарыўся казус: на іспыце па матэматыцы я ўсё разумеў, але нічога не мог паглумачыць. Бо не ведаў тэрміналогіі па-руску. Пыкаўся, мыкаўся... І мне дазволілі па-беларуску адказаць. Выкладчык пагляджаў вусы: ён не зразумеў, канешне ж, ніводнага сказа. Але чацвёрку паставіў, і я паступіў.

— А дзе тая вучэльня знаходзіцца?

— У Цюмені. Выправіўся туды, бо гэта далёка. Хацелася Уральскія горы пабачыць.

— Ці памятаеце сёння ў Іркуцку тых паўстанцаў 1863 года, якія, апынуўшыся ў ссыльцы, зрабілі важкі ўнёсак у даследаванне Байкала? Скажам, Чэрскага або Дыбоўскага.

— Яшчэ як памятаюць! Толькі многія лічаць, што яны паліякі. Гэта такая інерцыя, якая пайшла яшчэ ад царскіх часоў і перакачвала ў савецкія энцыклапедыі. Хаця які Чэрскі паліак — ён жа нарадзіўся непаліак ад маёй роднай вёскі! Але калі я сказаў па іркуцкім тэлебачанні пра яго беларускія карані, што тады ўсёчалася! Адраду два прафесары запатрабавалі ад канала абвяржэння. Я ў адказ

прапанаваў зладзіць дэбаты ў прамым эфіры. Канал на дыскусію пагадзіўся, але прафесары нешта адмовіліся. Адзін з іх, дарэчы мне потым шпакм прызнаўся, што і сам беларус паводле паходжання. Але паколькі ён далучыўся да польскай супольнасці...

Што рабіць, каб адстаяць сваё? У мяне ёсць такая ідэя: у Віцебску захаваўся дамок, дзе доўгі час жыла ўдава даследчыка Маўра Чэрскага. Чаму б не зрабіць там музей, прысвечаны нашым знакамітым навукоўцам, якія апынуліся ў Сібіры, — бо гэта цэлы суліёт яркіх імёнаў!

— Нашы суродзічы часяком мелі магчымасць выбіраць нацыянальнасць? Ці адбываецца гэта ў вашых краях?

— Іншыя дыяспары ў Іркуцку завабіваюць тымі ці іншымі магчымасцямі: дармовымі візімі або падарожжамі ў сваю краіну. Ёсць пару хлопцаў, якія ходзяць і да нас, і ў іншую нацыянальную суполку. Кажуць: у вас весялей, а ў іх выгодна. У нас жа стымлаў і дывідэндаў няма. Мы выйтраем толькі за кошт яркіх і цікавых імпрэзаў.

— Але хіба этычны такі “перікавы” спосаб абуджэння нацыянальнай свядомасці?

— Я не кажу пра аматараў “на дурніцу” скарыстацца тымі ці іншымі выгодамі. Але як выдатна было б, каб нашы актывісты мелі магчымасць хаця б раз-пораз наведваць Беларусь для ўздзелу ў тым ці іншым семінары або фэсце! Гэта была б выдатная форма заахвочвання. І, вядома ж, прыносіла карысць нашай супольнасці.

— Ці часта да вас прыязджаюць “госці з вялікай зямлі”?

— Для нас гэта сапраўднае свята, якое бывае недзе раз на год. Прыязджалі ўжо Алег Хаменка, Зміцер Сасноўскі, Алесь Камошкі... Бачыць такіх асобаў часцей мы не можам сабе дазволіць. Білеты туды і назад каштуюць не дзе паўтары тысячы беларускіх рублёў.

— На якія сродкі вы ладзіце свае імпрэзы? Можна, спонсары дапамагаюць?

— Раней спонсарскія сродкі было лягчэй знаходзіць. Але адзін з тых, хто нас падтрымліваў, з’ехаў, другі загінуў, трэці зьяднёў... Цяпер гэта альбо мае асабістыя сродкі, альбо складкі, як на тое ж Купалле, альбо гранты ад абласной адміністрацыі.

— Няўжо і са сваёй кішнэў?

— Раней у мяне была добрая праца, заробку хапала і на сябе, і на грамадскую дзейнасць. Плос невялічкі бізнес. Сёння ён паслабеў, працы няма... Я і сам трохі ў падвешаным стане. Але сваю справу мы працягваем.

— А ці патрэбна вам металічная дапамога “з вялікай зямлі”? Або тэтыя ж канцэртныя строі для народных калектываў?

— Раней мы рабілі запыты, прасілі друкаванія матэрыялы, строі... На жаль, нам заўсёды адказвалі: надыта вы далёка! Але на сёння мы ўжо напрацавалі сваю металічную базу і можам сама аказаць дапамогу іншым суполкам. Ды і строі нашы майстрыцы робяць цудоўныя, прычым цалкам аўтэнтычныя. Пры клубе дзейнічаюць секцыі, прысвечаныя розным рамёствам, танцам, песням. Наогул, мы ўжо прызвычайліся жыць самастойна.

МУЗЕЙ

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"
- Выставы:**
- Выстава "Іван Стасевіч. Жывапіс".
 - Выстава "Уцеха для вачэй, сучаснае для душы" (у рамках экспазіцыі "Мастацтва краін Усходу XIV-XX стст.") — з 11 ліпеня.
 - Выстава Волгі Шкараба і Вадзіма Богдана "Грані рэалізму" з 12 ліпеня па 11 жніўня.

Філіялы музея

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І ПАЛОВЫ XIX СТ."**

- г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
 - "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
 - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выставы:**
- Персанальная выстава Ігара Гардзіёнкі "Паззія срэбра" па 13 верасня.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

- Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломялячэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
- Экспазіцыі:**
- Абноўленая экспазіцыя "Старажытнае Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
 - Аўтарскі праект Ахрэма Беларобіка VKL3D.
 - Акцыя "Воляне піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:**
- Выстава "Беларусь:

**У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:**

- магазіны "Белсаюздрук"**
- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
 - Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
 - Проспект Незалежнасці, 44.
 - Вуліца Валадарскага, 16.

- кіёскі "Белсаюздрук"**
- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
 - Проспект Пераможаў, 5.
 - Вуліца Рабкораўскага, 17.
 - Проспект Незалежнасці, 68, В.
 - Вуліца Лабанка, 2.

адраджэнне духоўнасці".

- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Маштабны выставачны праект "Вайна і Мір Вадзіма Сідора" — з 10 да 28 ліпеня.

- Фотавыстава "Спітакская трагедыя: рэтраспектыва памяці".** Яна прымеркавана да 30-годдзя землетрусу ў Арменіі, які забраў жыццё больш за 25 тысяч чалавек — з 25 ліпеня.

- Выстава "Старажытнае грошы Усходу — срэбра і папера" — з 2 да 18 жніўня.
- Мастацкая выстава «Дотык» Віктара Барабанцава і Леаніда Гоманава. — з 1 жніўня.

Філіялы музея

**ДОМ-МУЗЕЙ
ІЗЭДУ РСДРП**

- г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."

**МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ
БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ**
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
- Выстава "Грошы нашага часу: жыццё без лішніх нулёў".

**МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
- Экспазіцыі:**
- "Сезонныя змены".
 - "Вадаёмы і насельніцтва прыбярэжных раслін".
 - "Хвойны тып лесу і насельніцтва змяшанага лесу".
 - "Насельніцтва ліставога і змяшанага лесу".
 - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
 - Атракцыён "Стужачны

лабірынт".

- Атракцыён "Лазерны квест". г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава "Жывыя пявучыя птушкі" (прыватная калекцыя, г. Маладзечна) — да 4 жніўня.
- Выстава жывых экзатычных жывёл "Жыццё з халоднай крывёю" — да 1 верасня.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ
КУЛЬТУРЫ**

- г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
- Пастаянныя экспазіцыі:**
- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
 - "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
 - Выстава "Першыя імёны рускага балета" (з фонду Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі мастацтваў) — да 30 ліпеня.

**ГАСЦЁўНА
УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА**

- г. Мінск, вул. Старавіненская, 14. Тэл.: 286 74 03.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Выстава "Іспанская характарная лялька" (з прыватнай калекцыі Святашаны Пінчук) — да 8 верасня.
 - Майстар-класы:
 - Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
 - Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
БЕЛАРУСКАГА КІНО**

- г. Мінск, вул. Сявядлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
 - Фотавыстава "Трансфармацыя" Віктара Сянькова. — з 11 ліпеня

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

- г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
- Музей працуе:** пн. — вядзны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Часовая экспазіцыя "Подзвіг у імя вызвалення", прысвечаная 75-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — да 9 верасня.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-
КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-
ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"**

- г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
- Палацавы ансамбль**
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Выставачны праект аўтарскай лялькі майстроў Беларусі, блізкага і далёкага замежжа "Панна Doll'я" з 5 ліпеня па 31 жніўня 2019 года.
 - Выстава "Дзівы антычных цывілізацый": арыгіналы і

копіі старажытных артэфактаў з прыватнай калекцыі з 14 чэрвеня 2019 года па 15 студзеня 2020 года.

■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзвілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.

■ Персанальная выстава Рамана Федасенка "Свет вакол нас" з 19 ліпеня па 11 верасня 2019 года.

Ратуша:

- Часовая экспазіцыя "Светло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандаль).
- Квест "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая Брама:

- Часовая экспазіцыя "Светло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандаль).
- Квест "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

- г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
- Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўдалыя шляхі праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Кяханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатывыя праграмы: "Табэ, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Квест "Белы слон".

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фотопляцоўка.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

- г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
- Экспазіцыі:**
- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
 - Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.

■ Часовая экспазіцыя "Стаўбоўшчына спартыўная".

■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.

■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.

■ Музейныя майстар-класы і заняткі.

■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Выстава «"Эх, лёс і шлях твайго дзівоўны!" — з 1 жніўня да 2 верасня.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

- г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей
 - "Хлопчык і лётчык", галарграфічным тэатрам.
 - Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараца-кветкі", "Вячоркі".
 - Выстава "Вітай, зямля беларуская!" — да 13 ліпеня.
 - Міжнародная выстава "Маем гонар прадставіць — Аванас Туманян", прысвечаная 150 годдзю з дня нараджэння паэта. З 18 ліпеня да 17 жніўня.

■ Часовая экспазіцыя "Светло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандаль).

■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўдалыя шляхі праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Кяханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатывыя праграмы: "Табэ, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Квест "Белы слон".

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фотопляцоўка.

■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".

■ Выстава жывапісу, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння Станіслава Манюшкі — да 4 жніўня.

■ Выстава жывапісу, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння Станіслава Манюшкі — да 4 жніўня.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА**
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыі:**
- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
 - "Мінск губернскі. Шляхецкі побыт".
 - Выстава "Еўрапейскія баявыя ўмельствы. Ад кузні Вулкана да ўмельстваў Марса" — да 15 верасня.
 - Выстава жаночых акеусараў з калекцыі Ігара Сурмачэўскага "Дамскія штучкі" — да 15 верасня.
 - Выстава "Эмі Уайнхаўс: Сямейны партрэт" — да 31 жніўня.

■ Часовая экспазіцыя "Стаўбоўшчына спартыўная".

■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.

■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.

■ Музейныя майстар-класы і заняткі.

■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песняра".

■ Часовая экспазіцыя "Светло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандаль).

**ПА ПЫТАННЯХ
РАЗЬЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ
Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"**

- звяртаюцца па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

- Виртуальная гульні "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

- г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладыюнных абразоў праваслаўя" — да 27 кастрычніка.

**ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА
СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА
КОМПЛЕКСУ**

- г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

**АРТ-ГАСЦЁўНА
"ВЫСОКАЕ МЬСТА"**

- г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
- Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".
 - Выстава жывапісу, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння Станіслава Манюшкі — да 4 жніўня.

**НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-
КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ**

- г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
 - Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

**ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА
У НАВАГРУДКУ**

- г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
 - Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

- "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
- Выстава Кірылы Мельніка «Жывапіс — шлях пазнання». — з 31 ліпеня да 31 жніўня.

